

KLP

årsrapport 2015
KLP Bankholding AS

Forsidefoto: Ingrid Eriksen **Engasjert**

KLP inviterte i 2015 til en intern fotokonkurranse der ansatte skulle visualisere en av KLPs verdier: åpen, tydelig, ansvarlig og engasjert, eller «For dagene som kommer». Juryens leder var fotograf Olav Storm.

INNHOOLD

Årsberetning for 2015	3
Resultatregnskap	10
Balanse	11
Egenkapitaloppstilling KLP Bankholding AS	12
Egenkapitaloppstilling KLP Bankholding AS konsern	13
Kontantstrømoppstilling	14
Noter til regnskapet	14-41
Revisjonsberetning	42-43
Dette er KLP	44-48

Årsberetning for 2015

KLP Bankholding-konsernet oppnådde et resultat før skatt på 49,4 millioner kroner i 2015. Utlånsbalansen og netto renteinntekter er økt sammenlignet med fjoråret og begge forretningsområder bidrar til positivt årsresultat.

KLP Banken AS eies 100 prosent av Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP) gjennom KLP Bankholding AS. KLP Banken AS har to heleide datterselskaper, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS.

Virksomheten i KLP Banken AS med datterselskaper er inndelt i forretningsområdene personmarked og offentlige lån. Begge områdene er landsdekkende. Selskapenes hovedkontorer ligger i Trondheim.

Banken skal bidra til KLPs orientering mot sine medlemmer ved å tilby produkter og tjenester til konkurransedyktige betingelser. Dette skal understøtte at virksomheter som har valgt KLP som pensjonsleverandør oppleves som attraktive arbeidsgivere. Tilstedeværelse i markedet for offentlige utlån gjennom KLP Kommunekreditt bidrar til konkurranse og derved til at offentlig sektor får tilgang til langsiktig finansiering til lave kostnader.

Økonomisk utvikling i 2015 for KLP Bankholding AS konsern

Tall for 2014 er angitt i parentes.

- Resultat før skatt: 49,4 (28,3) millioner kroner
- Årets totalresultat etter skatt: 40,3 (16,4) millioner kroner
- Netto renteinntekter: 187,1 (133,1) millioner kroner
- Årets utlånsutbetalinger inklusive forvaltede lån: 14,3 (11,8) milliarder kroner
- Utlån på bankkonsernets balanse: 26,4 (24,9) milliarder kroner
- Utlån som forvaltes for KLP: 51,0 (41,6) milliarder kroner

RESULTATREGNSKAP

KLP Bankholding-konsernet oppnådde et resultat før skatt på 49,4 millioner kroner i 2015. Resultatbidraget fra forretningsområdene er 30,0 millioner fra personmarkedet og 19,4 millioner fra offentlig marked. I 2014 var tilsvarende samlet årsresultat før skatt 28,3 millioner, hvor personmarked hadde et underskudd på 14,3 millioner og offentlig marked et overskudd på 42,6 millioner. Etter skatt ble årets totalresultat for 2015 40,3 millioner kroner mot 16,4 millioner året før.

KLP Bankholding-konsernet oppnådde en egenkapitalavkastning på 3,3 (2,2) prosent før skatt og 2,7 (1,3) prosent etter skatt. I resultatet inngår forvaltningshonorar fra KLP på 57,6 (58,0) millioner kroner.

Utlånsbalansen i konsernet økte i 2015 med 1,4 milliarder kroner (6 prosent). Tallet omfatter vekst i boliglån på 2,1 milliarder kroner (24 prosent) og en reduksjon i offentlige lån på 0,6 milliarder (-4 prosent). Kombinert med en gunstig utvikling i bankens finansieringskostnader for boliglån har dette bidratt til å øke netto renteinntekter med 54,0 millioner kroner (41 prosent) i 2015 sammenlignet med 2014. Netto renteinntekter fra boliglån har således bidratt til en sterk resultatforbedring samtidig som inntektene fra offentlige utlån er opprettholdt på tilnærmet samme nivå som gjennom fjoråret. 63 prosent av konsernets netto renteinntekter i 2015 kommer fra personmarkedet mot 46 prosent i 2014. Resultatbidraget fra bankens aktiviteter i personmarkedet har de siste årene fått økende betydning for bankens resultat. Styret anser den underliggende resultatutvikling som god.

Gjennom siste halvdel av 2015 har vi sett en betydelig økning av kredittpåslagene i verdipapirmarkedet. Verdien av bankkonsernets likviditetsplasseringer har dermed falt. Dette har påvirket resultatet i 2015 negativt med 30,1 millioner kroner, hvorav 27,2 millioner i datterselskapet KLP Kommunekreditt AS. Ved utgangen av 2014 inkluderte resultatregnskapet en netto gevinst tilknyttet verdipapirer på 6,6 millioner kroner.

Banken foretar jevnlig tilpasninger i løpetider på innlån for å redusere likviditetsrisiko og imøtekomme regulatoriske krav til likviditetsindikatorer og kapitaldekning (Basel III og CRD IV). Refinansiering av innlånssiden i datterselskapene gir dermed behov for tilbakekjøp av egne utstedelser. Dette gir resultateffekter. Også i 2015 er det gjennomført tilbakekjøp av innlån, men til betydelig lavere kostnader enn i 2014. Resultatet i 2015 er belastet med 5,1 millioner kroner tilknyttet tilbakekjøp av innlån. Tilsvarende tall for 2014 var 21,5 millioner.

KLP Banken krever i begrenset omfang gebyr på sine banktjenester i personmarkedet. Netto gebyr og provisjonsinntekter utgjør 10,2 millioner kroner for 2015, som er en økning på 2 prosent fra 2014.

Driftskostnader og avskrivninger utgjør 170,5 millioner kroner i 2015 mot 157,8 millioner kroner i fjor. Det gir en kostnadsvekst på 8 prosent. Økningen ut over normal prisstigning er også i 2015 i hovedsak knyttet til investeringer i IT-teknologi og digitalisering samt til effektivisering av prosesser for kundene og internt.

Tap på utlån utgjorde i 2015 1,0 millioner kroner og er i sin helhet knyttet til engasjementer i personmarkedet. Tilsvarende tall for 2014 var 0,6 millioner. Styret oppfatter det slik at tapene er på et lavt nivå og mener at tapsavsetningene er tilstrekkelige. Det er ikke foretatt gruppevis nedskrivninger. Offentlig marked har ikke hatt tap på utlån.

Utlån – samlet

KLP Banken konsernet forvalter for KLP og på egen balanse en utlånsportefølje på totalt 76,9 (66,1) milliarder kroner, fordelt på 62,9 (53,5) milliarder kroner i lån til offentlige låntakere og bedrifter og 14,1 (12,6) milliarder kroner i boliglån til privatpersoner.

Utestående lån (hovedstol) per selskap i KLP Banken-konsernet per 31.12.15:

Selskap	Boliglån	Offentlig/ bedrift	Sum utlån
Mrd NOK			
KLP Banken AS (mor)	6,9	-	6,9
KLP Boligkreditt AS	3,7	-	3,7
KLP Kommunekreditt AS	-	15,3	15,3
KLP (Forvaltningsavtale)	3,4	47,6	51,0
Sum	14,1	62,9	76,9

Av forvaltede lån til offentlig/bedrift er 10,1 milliarder kroner et rent forvalteroppdrag for banken, der inngåelse av låneavtaler, dokumentasjon og oppfølging av disse utføres av KLP. I den øvrige forvaltning for KLP har banken også et ansvar for tilbud, avtaleinngåelse og lånedokumentasjon etter mandat fra KLP.

For forvalteroppdraget mottok KLP Banken AS 57,6 millioner kroner i 2015, som er 0,4 millioner lavere enn i fjor.

Personmarkedet

Også i 2015 kan bankens personmarked vise til sterk utlånsvekst og stabile marginer. Årsresultatet for forretningsområdet ble positivt for første gang siden bankens etablering i 2010. Gjennom året er en andel av boliglånsmassen i banken overført til datterselskapet KLP Boligkreditt AS. Dette selskapets finansiering skjer i hovedsak ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett i boliglån. Det bidrar til å redusere bankkonsernets finansieringskostnader. Spesielt i første halvår var det en sterk økning i nysalg av boliglån, som over året ble den største i bankens historie. Veksten totalt sett er imidlertid en følge av både eget nysalg og kjøp av boliglån fra KLP.

UTLÅN

KLP Banken AS er en internettbasert bank uten et fysisk filialnett. Nettbanken er en dagligbank med enkle og konkurransedyktige spare- og låneprodukter. Ved utløpet av 2015 utgjorde utlån til personmarkedet på egen balanse 10,7 milliarder kroner, en økning på 2,1 milliarder sammenlignet med 2014. Økningen i utestående volum er en kombinasjon av eget nysalg og kjøp av utlån for 0,7 milliarder kroner fra KLP.

Forvaltede boliglån på KLPs balanse er gjennom 2015 redusert fra 4,1 milliarder kroner til 3,4 milliarder. Reduksjonen er en følge av

bankens kjøp av boliglån fra KLP samt at nye boliglån gjennom året er finansiert av banken. Forvaltet portefølje er dessuten redusert med ordinære avdrag og innfrielser.

KLPs boliglånsporteføljer samlet bestod ved utgangen av året av 14,1 milliarder kroner i utlån til personkunder. En stor og viktig kunde-gruppe er ansatte i kommuner og helseforetak som er medlemmer av KLPs pensjonsordninger. Netto vekst i 2015 ble 1,4 milliarder kroner. Brutto nye utbetalinger var samlet 5,8 milliarder kroner. Porteføljen er pantsikret innenfor forsiktige verdilvurderinger, og det gjøres i tillegg en grundig vurdering av låntageres betalingssevne og betjeningsvilje før lån innvilges.

Antall boliglånskunder er over 11.500, hvorav medlemmer utgjør om lag 80 prosent. Gjennomsnittlig utlån per kunde var 1,2 millioner kroner. Utlån med fast rente utgjorde 9 prosent av utlånsvolumet ved årsskiftet, det samme som i 2014. Øvrige utlån var til flytende rente. Det er bokført tap på boliglån for 1,0 millioner kroner i 2015. Engasjementer med mislighold over 90 dager var 29,3 millioner kroner ved utløpet av 2015, som utgjør 0,27 prosent av bankens samlede utestående lån. Tilsvarende tall for 2014 var 26,1 millioner kroner og 0,30 prosent. Mislighold og tap er dermed fortsatt på et svært lavt nivå.

De utlånsprodukter KLP Banken AS tilbyr i personmarkedet omfatter ordinære boliglån, Fleksilån, Boliglån Ung, Mellomfinansiering ved boligkjøp, lån til fritidsbolig og seniorlånet Litt Extra.

Øvrige bankprodukter i personmarkedet omfatter Brukskonto, Sparekonto, Boligsparing for Ungdom (BSU), debet- og kredittkort.

INNLÅN OG INNSKUDD SOM FINANSIERER PERSONMARKEDET

KLP bankens produkter er prismessig særlig innrettet mot personer som er ansatt hos KLPs eiere eller mottar pensjon fra en tjenestepensjonsordning i selskapet. Markedsføringen av banken henvender seg også i stor grad mot medlemmer av pensjonsordningene. Gjennom 2015 økte antallet aktive innskuddskunder i personmarkedet fra 33.100 til 36.700. Av innskuddskundene var andelen medlemmer 67 prosent. Samlet innskuddsvolum fra personkunder var 6,0 (5,1) milliarder kroner ved utløpet av 2015.

KLP Banken tilbyr også et innskuddsprodukt for bedriftskunder. Ved utløpet av 2015 utgjør innskudd fra bedrifter 1,4 (1,2) milliarder kroner, som er 19 prosent av samlede innskudd. Innskuddsvolumet totalt økte med 19 prosent i 2015, fra 6,2 milliarder kroner i fjor til 7,4 milliarder kroner ved utløpet av året.

Aktiviteten i datterselskapene finansieres delvis gjennom KLP Banken AS' sertifikat- og obligasjonsgjeld. Ved utløpet av 2015 var bankens utestående gjeld i sertifikater og obligasjoner 2,9 (3,2) milliarder kroner.

KLP Banken AS etablerte i 2014 datterselskapet KLP Boligkreditt AS. Utlånsvirksomheten i personmarkedet kunne da delfinansieres av

obligasjoner med fortrinnsrett i boliglån. Opprettelsen av selskapet bidrar dermed til å finansiere fortsatt vekst i personmarkedet og til gunstig finansiering. I 2015 er det utstedt obligasjoner med fortrinnsrett i boliglån for 1,6 milliarder kroner. Utestående obligasjonsgjeld i KLP Boligkreditt AS utgjør 3,4 milliarder kroner ved utløpet av 2015. Selskapet har oppnådd beste rating for sitt innlansprogram.

KLP Boligkreditt AS har i løpet av 2015 kjøpt boliglån for 2,6 milliarder kroner fra KLP Banken AS. Ved årets slutt finansieres boliglån for 3,7 milliarder kroner på KLP Boligkredits balanse og 7,0 milliarder kroner på KLP Bankens balanse.

Offentlig marked

UTLÅN

KLP Banken konsernets utlån til offentlig sektor finansieres gjennom datterselskapet KLP Kommunekreditt AS, i hovedsak ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av lån til kommuner, fylkeskommuner eller til selskaper med offentlig garanti.

I tillegg har banken et forvalteroppdrag for KLP som innebærer at en betydelig andel av bankens virksomhet i offentlig sektor omfatter lån som er finansiert av KLP. KLP Bankens forvalteroppdrag innebærer også forvaltning av lån til bedrifter og virksomheter som ligger utenfor KLP Kommunekredits virkeområde. Ved utløpet av 2015 utgjør dette lånevolumet 10,1 milliarder kroner, mot 5,2 milliarder kroner for ett år siden. Dette utlansområdet er ikke nærmere omtalt nedenfor.

Det ble i 2015 utbetalt nye lån til offentlig sektor for til sammen 8,5 (9,1) milliarder kroner fra selskapene i KLP-konsernet. Avdrag og innfrielse utgjorde gjennom året 4,1 (3,2) milliarder kroner.

Samlede utlån til offentlige låntakere var 52,7 milliarder kroner ved utgangen av 2015, en økning på 4,4 milliarder kroner (8 prosent) fra 2014. I hovedsak er økningen knyttet til utlån finansiert av KLP, mens utlån på egen balanse er redusert med 0,6 milliarder kroner.

Av samlede utlån utgjør lån med fast rente 35 prosent ved utløpet av 2015, mot 43 prosent året før.

Det er i løpet av 2015 mottatt låneforespørsler for om lag 45 (35) milliarder kroner. Økningen fra 2014 har i tillegg til lånebehovene i norske kommuner sammenheng med økt etterspørsel etter lån til nye veiprojekter. Akseptandelen var 22 prosent i 2015 mot 23 prosent i 2014.

Kredittrisikoen forbundet med utlån til kommuner og fylkeskommuner i Norge er begrenset til betalingsutsettelse og ikke til at betalingsforpliktelser faller bort. Dette følger av norsk lov, som gir långiver sikkerhet mot tap dersom en kommune ikke kan oppfylle sine betalingsforpliktelser. Ved betalingsutsettelse er også långiver i medhold av kommuneloven sikret erstatning for påløpte renter, forsinkelsesrenter og kostnader til inndrivelse. Verken KLP Banken-konsernet eller andre spesialiserte långivere har tidligere hatt

kredittap på utlån til kommuner eller fylkeskommuner.

INNLÅN SOM FINANSIERER OFFENTLIG MARKED

KLP Kommunekreditt AS utsteder obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av i hovedsak utlån til kommuner og fylkeskommuner eller bedrifter med offentlig garanti. Kostnads-effektiv finansiering skal bidra til at KLP Banken-konsernet kan tilby langsiktige utlån til gode betingelser. Selskapet har oppnådd beste rating på sitt innlansprogram.

I det norske markedet er det utstedt obligasjoner med fortrinnsrett i lån til kommunal sektor for 16,1 (16,4) milliarder kroner ved utløpet av 2015. Nye emisjoner i 2015 var 2,9 milliarder kroner. Det har ikke vært utstedelser i utlandet.

Balanse og soliditet

Forvaltningskapitalen i KLP Banken-konsernet var 31,3 (29,8) milliarder kroner ved utgangen av 2015. Sammensetningen er vist i følgende tabell:

Forvaltningskapital/Mrd NOK	KLP Banken konsern
Offentlige utlån/kommunal garanti	15,6
Utlån til privatpersoner	10,7
Verdipapirer og likviditet	4,8
Øvrige eiendeler	0,2
Sum	31,3

I juni 2015 vedtok generalforsamlingen i KLP Banken AS en aksjekapitalutvidelse på 200 millioner kroner. Kapitalinnskuddet ble innbetalt i juli.

Bankholding-konsernets ansvarlige kapital, basert på styrets forslag til disponering av resultatet i konsernselskapene, var 1,5 milliarder kroner ved utgangen av 2015. Kjernekapitalen er identisk med ansvarlig kapital. Det gir kapitaldekning og kjernekapitaldekning på 17,7 prosent. Tilsvarende tall for 2014 var henholdsvis 1,3 milliarder kroner og 17,0 prosent. Gjeldende kapitalkrav inklusive kapitalbuffer er 11 prosent kjernekapitaldekning og 14,5 prosent kapitaldekning. Risikovektet balanse var 8,0 milliarder kroner. Uvektet kapitaldekning i bankkonsernet var 4,7 prosent. Soliditeten vurderes som god.

Likviditet

Kontantstrømpoppstillingen til regnskapet viser at bankens likviditetssituasjon er tilfredsstillende da selskapet har anskaffet finansiering i større omfang enn det likviditetsbehovet fra driften krever.

Ledig likviditet er plassert i andre banker og i rentebærende papirer. Plasseringer i kredittinstitusjoner var på 1,0 milliarder kroner, og bokført verdi av porteføljen med rentebærende papirer som vurderes til virkelig verdi var 3,8 milliarder kroner i konsernet ved årsskiftet. Investeringene i rentebærende papirer er i hovedsak bokført i KLP Kommunekreditt AS. Likviditetsporteføljen består i sin helhet av norske høyt ratede bankobligasjoner med fortrinnsrett og obligasjoner utstedt av norske kommuner eller norsk stat.

KLP Banken rapporterer likviditetsreserven (LCR) månedlig for bankkonsernet totalt og kvartalsvis for de enkelte selskapene i konsernet. Ved utløpet av 2015 var LCR for konsernet 212 prosent og for KLP Banken AS 71 prosent.

Anvendelse av årsresultat

Årsregnskapet i KLP Bankholding AS viser et underskudd for 2015 på 0,3 millioner kroner etter skatt før mottatt konsernbidrag på samme beløp fra KLP Banken AS. Konsernbidraget dekker årets underskudd slik at selskapets totalresultat etter skatt er 0,0 millioner kroner. Selskapets egenkapital er uendret.

Om regnskapet

Årsregnskapet gir etter styrets vurdering et korrekt bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Forutsetningene for fortsatt drift er til stede, og dette er lagt til grunn i årsregnskapet.

KLP Bankholding AS avlegger regnskap i henhold til «Forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike» og regnskapsloven, mens KLP Bankholding konsern avlegger regnskap i henhold til de internasjonale regnskapsstandardene IFRS som er godkjent av EU med tilhørende fortolkninger. Se note 2 for nærmere informasjon.

Rating

Ratingbyråenes vurdering av selskapene i KLP Banken konsernet er viktig for selskapenes innlånsvilkår. Selskapene benytter Fitch Ratings og Moody's til kredittrating av obligasjoner. Alle utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) er gitt rating AAA, som er den beste rating som kan oppnås. Selskapene KLP Banken AS og KLP Kommunekreditt AS er ratet A- av Fitch Ratings.

Risikostyring

KLP Banken er eksponert mot ulike typer risiko. Banken har etablert et rammeverk for risikostyring som har til hensikt å sørge for at risikoer blir identifisert, analysert og gjenstand for styring ved hjelp av policyer, rammer, rutiner og instruksjoner.

Det er fastsatt risikopolicyer som omfatter de mest sentrale enkelt-risikoene (likviditetsrisiko, kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko og compliance risiko) samt en overordnet risikopolicy som omfatter prinsipper, organisering, rammer mv. for bankens samlede risiko. Risikopolicyene vedtas av styret og revideres minst én gang per år. Policyene er av overordnet karakter og utfylles av rutiner, retningslinjer og instruksjoner fastsatt på administrativt nivå.

Den overordnede risikopolicyen omhandler blant annet roller i selskapets risikostyring, herunder krav til og retningslinjer for risikokontrollfunksjonen. Formålet med risikokontrollfunksjonen er blant annet å kontrollere at risikopolicyene og andre retningslinjer for risikostyring blir fulgt.

Stresstesting benyttes som metode for risikovurdering og som verktøy for kommunikasjon og meningsutveksling rundt risikoforhold. Med stresstesting forstås i denne sammenheng både følsomhetsanalyser og scenarioanalyser.

Risikopolicyene inkluderer risikotoleranse for de enkelte risikoene og for den samlede risiko. Risikotoleransene er definert ut fra ulike stressscenarier, og det gjennomføres jevnlig ulike former for stress-testing for å måle at den faktiske eksponeringen ligger innenfor vedtatte toleransegrenser.

Banken skal ha en forsiktig risikoprofil og inntjeningen skal i all hovedsak være et resultat av inn- og utlånsaktiviteter samt likviditetsforvaltning. Dette innebærer at banken skal ha lav markedsrisiko og at rente- og valutarisiko som oppstår i inn- og utlånsaktiviteten reduseres ved hjelp av derivater. Banken skal ha en forsvarlig langsiktig finansiering og det er etablert rammer for å sikre at denne målsettingen blir oppnådd. Kredittrisikoen i banken er lav og selskapets utlån er begrenset til lån med kommunal risiko og lån med pant i bolig- og fritidseiendom. Forvaltning av bankens likviditet skjer i form av plasseringer, som tilfredsstiller krav til kredittkvalitet og verdipapirer i tråd med styregodkjente kredittlinjer.

Det er et mål at banken skal ha lav operasjonell risiko og være kjenne-tegnet ved høy faglig kompetanse, gode rutiner og effektiv drift.

Banken har etablert en årlig prosess for vurdering og tallfesting av vesentlige risikoer og beregning av kapitalbehov (ICAAP). Kapitalbehovsvurderingen er fremoverskuende, og i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) vurderes behovet i lys av planlagt vekst, besluttede strategiske endringer mv. Bankens styre tar aktivt del i disse vurderingene og i tilknytning til kapitalbehovsvurderingen vedtar styret et ønsket nivå for samlet kapital. Dette nivået benevnes kapitalmål.

Styret i KLP Banken AS har nedsatt et risikoutvalg. Risikoutvalget behandler saker særlig knyttet til risiko, og har en rådgivende funksjon overfor styret.

Styrets arbeid

Styret har avholdt sju styremøter i 2015. For oversikt over ytelser til styrets medlemmer og ledelse, se note 27 til årsregnskapet.

Eierstyring og selskapsledelse

Selskapets vedtekter og gjeldende lovgivning gir føringer for eierstyring, selskapsledelse, og en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse.

Det tilligger styret å fastsette retningslinjer for selskapets virksomhet. Forpliktende avtaler kan signeres av administrerende direktør eller styrets leder alene.

Administrerende direktør har den daglige ledelse av selskapet i samsvar med instruks fastsatt av styret.

Redegjørelse om bankens foretaksstyring er tilgjengelig på KLPs websider.

Arbeidsmiljø og organisasjon

De ansatte er bankens viktigste ressurs og har gjennomgående lang erfaring, både fra personmarkedet og offentlig sektor, og har tilegnet seg en betydelig kreditt- og markedskompetanse. Nye produkter, tjenester og regulatoriske krav til banken medfører endringer i virksomheten og gir behov for omstilling og ny kompetanse. Videre utvikling av organisasjonen, med sikte på sterkere markedsorientering og kompetanseutvikling, er viktige elementer i selskapets planer og aktiviteter.

I KLP Banken AS med datterselskaper var det 59 årsverk ved utgangen av 2015, og 55 på samme tidspunkt i 2014. Alle ansettelsesforhold er i KLP Banken AS. 2 ansatte har i tillegg funksjoner i datterselskapene KLP Kommunekredit AS og KLP Boligkredit AS. I tillegg til bankens egen balanse forvalter ansatte i KLP Banken AS etter avtale utlånsporteføljer finansiert av KLP og av datterselskapene.

Det gjennomføres jevnlig undersøkelser blant alle ansatte som måler engasjement, arbeidsmiljø, trivsel og etterlevelse av KLP-konsernets verdier. Resultatet av disse målingene viser at medarbeiderne overveiende er engasjerte og trives i KLP. Selskapene har et arbeidsmiljø- og samarbeidsutvalg (SAMU), som består av representanter fra ledelsen, KLPs HR-avdeling og de tillitsvalgte. Styrets vurdering er at samarbeidet mellom ledelsen i banken og de ansatte er godt og at det også gjelder arbeidsmiljøet i bankkonsernet.

KLP-konsernet har som målsetting et sykefravær under 4 prosent. Sykefraværet i banken var 4,2 (4,3) prosent i 2015, hvorav langtidssykefraværet var på 2,5 (2,7) prosent og korttidssykefraværet på 1,1 (1,1) prosent. Fraværet følges opp av ledere og HR-avdelingen. Det har heller ikke i 2015 vært vesentlige skader eller ulykker. Som en del av KLP-konsernet følger KLP Banken AS konsernets retningslinjer for likestilling og mangfold, der mål, virkemidler og aktiviteter, tar hensyn til de diskrimineringsgrunnlag lovverket beskriver. Egne mål for likestilling og mangfold er vedtatt i sentralt arbeidsutvalg. Ved rekruttering uttrykkes som standard at kontakt ønskes med alle kvalifiserte jobbsøkere uansett alder, kjønn, funksjonsevne, politisk ståsted, seksuell orientering eller etnisk bakgrunn.

KLP Banken AS følger også KLP-konsernets etiske retningslinjer samt retningslinjene for varsling.

Av bankkonsernets ansatte er 51 prosent kvinner. Det tilstrebes balanse mellom kvinner og menn på alle stillingsnivåer. Andelen kvinner i ledende stillinger var 50 prosent. Ved utgangen av 2015 består styret i KLP Banken AS av tre kvinner og tre menn, hvorav ett kvinnelig styremedlem er valgt blant de ansatte.

Ytre miljø

KLP har ved sin samfunnsansvarsstrategi, forpliktet seg til å ha gode rutiner for måling og reduksjon av selskapenes miljøpåvirkning. I likhet med KLP-konsernet for øvrig, tar KLP Banken AS sin miljøpåvirkning på alvor. Som kontorbedrift er det først og fremst energiforbruk, transport, avfall og innkjøp som kan påvirkes. KLP Banken AS er miljøsertifisert.

Samfunnsansvar

KLP-konsernet, inkludert KLP Banken AS, skal bidra til bærekraftige investeringer og ansvarlig forretningsdrift. Samfunnsansvar er av strategisk betydning for KLP. Dette virkeliggjøres ved handlinger knyttet opp til konsernets forretning. KLP har signert FNs Global Compact, og er med det forpliktet til å arbeide for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og anti-korrupsjon. KLPs arbeid med samfunnsansvar fokuserer på fire områder: ansvarlighet i investeringer og produkter, ansvarlige miljøløsninger, deling av kunnskap og engasjement lokalt. Samfunnsansvar inkluderes også i styringsdokumenter gjennom blant annet retningslinjer for etikk, miljø og ansvarlige investeringer. Utdypende beskrivelse av mål, tiltak og resultater i er tilgjengelig på KLPs websider.

Framtidsutsikter

Medlemmer av pensjonsordningene i KLP teller over en halv million personer, slik at potensialet for videre vekst i denne målgruppen vurderes som betydelig. Medlemsandelen for alle bankprodukter samlet er for tiden rundt 69 prosent.

Forventningen til norsk økonomi det kommende året er vedvarende lav rente og inflasjon. Norske husholdningers gjennomsnittlige gjeldsbelastning er historisk høy og noen grupper er dermed sårbare ved økt rentenivå og arbeidsledighet. 2015 ble nok et år med prisvekst på boliger, og det er usikkerhet knyttet til om dette eventuelt vil snu til prisfall. Arbeidsledigheten har økt noe gjennom 2015 i de regioner av landet som har en stor andel arbeidstakere i oljenæringen. Styret antar at betjeningsevnen for boliglån i de viktigste kundegruppene for banken, som i hovedsak er offentlig ansatte, vil være tilfredsstillende også fremover og bidra til at mislighold opprettholdes på et lavt nivå. Styret mener det vil være viktig å videreføre en konservativ kredittpolicy for å opprettholde den lave risikoprofilen i bankens boliglånsporteføljer.

Teknologiske løsninger og digitalisering skal generelt gjøre organisasjonen mer kundevennlig, effektiv og tilgjengelig for kundene. Ny teknologi skal utnyttes forretningsmessig for å kunne tilby kundene attraktive produkter og for å forbedre interne prosesser. Dette innebærer betydelige investeringskostnader, men vil på sikt bidra til at bankens vekst- og lønnsomhetsmål kan nås.

Etter flere år med nedgang i innlånskostnadene har kredittpåslagene økt kraftig høsten 2015. Marginale kostnader er høyere enn gjennomsnittet på løpende innlån, noe som innebærer at gjennomsnittlig finansieringskostnad vil øke etter hvert som innlån refinansieres. Dette er et forhold som gjelder for de fleste andre norske banker. Det er grunn til å tro at dette etter hvert vil reflekteres i utlånsrentene.

KLP Boligkreditt AS inngår som en viktig del av finansieringsstrukturen i bankkonsernet gjennom adgang til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av boliglån. Det åpner for at en økende andel av bankens utlån til boligformål skal kunne finansieres av dette selskapet. Det gir fleksibilitet i valg mellom ulike finansieringskilder for utlånsvekst.

Innskudd fra personer og bedrifter utgjør en viktig del av bankens finansiering. Bankinnskudd er grunnlaget for bankens konsesjon og er viktig som en del av totaltilbudet til medlemmer og andre kunder. Ikke alle kundene er i posisjon til eller har et ønske om å låne, og da er det viktig at banken har et godt sparetilbud. Bankens innskuddsvekst har vært noe lavere det siste året sammenlignet med de foregående. Samtidig har kostnadene til alternativ finansiering økt relativt til innskudd. Det antas derfor at konkurransen om innskuddskundene vil tilta fremover og at banken derfor må kunne tilby attraktive innskuddsrenter.

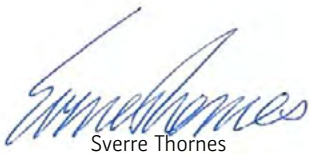
Norske kommuner har gjennom flere år utviklet et godt og omfattende tjenestetilbud til befolkningen. Kombinert med økt levealder og befolk-

ningsvekst gir det grunn til å forvente vedvarende høyt investeringsnivå i offentlig sektor. Etterspørselen etter lån fra kommunal sektor og til prosjekter med kommunale garantier og kommunalt eierskap antas derfor å forbli høy i årene fremover, selv om kommunestruktur og oppgaver kan bli endret.

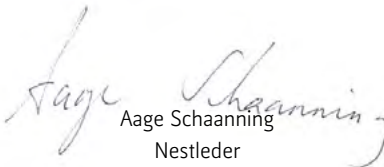
KLP Kommunekreditt har en god posisjon i markedet for offentlige utlån. Tilstedeværelsen i markedet bidrar til konkurranse og derved til at offentlig sektor får tilgang til langsiktig finansiering til lave kostnader. Gjennomførte kundeundersøkelser viser at låntakerne ønsker konkurranse om kredittgivning til kommuner. Det dokumenteres også gjennom den relativt høye veksten KLP har hatt i 2015.

Banken har god soliditet i en kapitalbase som tilfredsstillende reguleringskrav. Kombinert med lav kredittrisiko i utlånsvirksomheten er det et godt utgangspunkt for å oppnå tilgang til best mulig finansiering i kapitalmarkedene. Styret mener banken er godt posisjonert for videre utvikling og vekst.

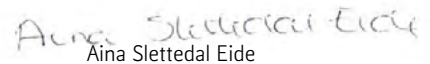
Trondheim, 9. mars 2016

Sverre Thornes
Leder

Aage Schaanning
Nestleder

Aina Slettedal Eide

Eva M. Salvesen

Jan Otto Langmoen

Christin Kleppe
Valgt blant de ansatte

Espen Trandum
Valgt blant de ansatte

Leif Magne Andersen
Administrerende direktør

STYRET I KLP BANKHOLDING AS AAGE E. SCHAANNING (nestleder), AINA SLETTEDAL EIDE, SVERRE THORNES (leder), CHRISTIN KLEPPE (valgt blant de ansatte), EVA M. SALVESEN, JAN OTTO LANGMOEN OG ESPEN TRANDUM (valgt blant de ansatte).

Resultatregnskap

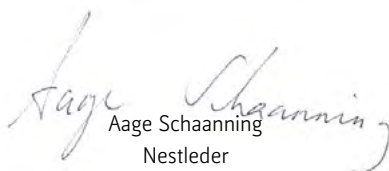
KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern				
2014	2015	Note	Tusen kroner	Note	2015	2014	
67	54		Renteinntekter og lignende inntekter		818 046	842 012	
0	0		Rentekostnader og lignende kostnader		-630 928	-708 899	
67	54	9	Netto renteinntekter	9	187 118	133 113	
0	0		Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester		11 280	11 174	
0	0		Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester		-1 074	-1 176	
0	0	10	Netto gebyr- og provisjonsinntekter	10	10 205	9 998	
1 424	250		Inntekter av eierinteresser i konsernselskap		0	0	
0	0		Andre honorarinntekter		57 648	58 025	
0	0	4	Netto gev./ (tap) på fin.instrumenter	4	-34 111	-14 399	
1 424	250		Sum andre driftsinntekter		23 537	43 626	
0	0	29	Lønn og administrasjonskostnader	29	-60 824	-48 976	
0	0	22,23	Avskrivninger	22,23	-3 396	-2 677	
0	0	23	Nedskrivninger	23	-1 338	0	
-389	-304	33	Andre driftskostnader	33	-104 899	-106 128	
-389	-304		Sum driftskostnader		-170 457	-157 781	
0	0	17	Tap på utlån, garantier m.v.	17	-1 034	-607	
1 101	0		Driftsresultat før skatt		49 369	28 349	
-297	0	25	Skatt på ordinært resultat	25	-14 173	-7 762	
804	0		Årsresultat		35 196	20 588	
0	0		Utvidet resultat		7 012	-5 722	
0	0		Skatt estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler		-1 893	1 545	
0	0		Årets utvidede resultat etter skatt		5 119	-4 177	
804	0		ÅRETS TOTALRESULTAT		40 315	16 411	
-754	0		Disponert til/fra overkurs				
-50	0		Disponert til/fra annen egenkapital				
-804	0		SUM RESULTATDISPONERING				

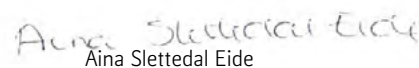
Balanse

KLP Bankholding AS		Note	Tusen kroner	Note	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015				31.12.2015	31.12.2014
EIENDELER						
3 663	4 800	16,35	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	16,35	978 392	1 117 612
0	0	16	Utlån til og fordringer på kunder	16	26 359 449	24 945 746
0	0	11	Rentebærende verdipapirer	11	3 783 373	3 486 756
0	0		Aksjer, andeler og grunnfondsbevis		265	265
1 190 000	1 390 000	21	Eierinteresser i konsernselskaper	21	0	0
0	0	7	Finansielle derivater	7	148 375	187 413
0	0	25	Utsatt skattefordel	25	9 542	1 119
0	0	22	Varige driftsmidler	22	468	499
0	0	23	Immaterielle eiendeler	23	17 784	18 503
1 424	250	31	Andre eiendeler	31	1 593	1 852
1 195 087	1 395 050		SUM EIENDELER		31 299 241	29 759 766
GJELD OG EGENKAPITAL						
GJELD						
0	0	19	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	19	21 901 660	21 687 168
0	0	20	Innskudd	20	7 426 181	6 250 873
0	0	7	Finansielle derivater	7	366 706	448 146
0	0	25	Utsatt skatt	25	24 446	8 756
37	0	30	Annen gjeld	30	29 643	38 858
0	0	30	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	30	37 920	36 737
37	0		SUM GJELD		29 786 557	28 470 537
EGENKAPITAL						
755 000	860 700		Aksjekapital		860 700	755 000
440 000	534 300		Overkurs		534 300	440 000
50	50		Opptjent egenkapital		117 684	94 229
1 195 050	1 395 050		SUM EGENKAPITAL		1 512 684	1 289 229
1 195 087	1 395 050		SUM GJELD OG EGENKAPITAL		31 299 241	29 759 766

Trondheim, 9. mars 2016

Sverre Thornes
Leder

Aage Schaanning
Nestleder

Aina Slettedal Eide

Eva M. Salvesen

Jan Otto Langmoen

Christin Kleppe
Valgt blant de ansatte

Espen Trandum
Valgt blant de ansatte

Leif Magne Andersen
Administrerende direktør

Egenkapitaloppstilling KLP Bankholding AS

2015 Tusen kroner	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	755 000	440 000	50	1 195 050
Årsresultat	0	0	0	0
Årsresultat	0	0	0	0
Innbetalt egenkapital i perioden	105 700	94 300	0	200 000
Sum transaksjoner med eierne	105 700	94 300	0	200 000
Egenkapital 31.12.2015	860 700	534 300	50	1 395 050

2014 Tusen kroner	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	755 000	439 246	0	1 194 246
Årsresultat	0	754	50	804
Årsresultat	0	754	50	804
Sum transaksjoner med eierne	0	0	0	0
Egenkapital 31.12.2014	755 000	440 000	50	1 195 050

	Antall aksjer	Pålydende i hele kroner	Overkurs	Sum
Pr. 1. januar 2015	7 550 000	100	440 000	1 195 000
Endringer i perioden, økning i pålydende og ny overkurs	7 550 000	14	94 300	200 000
Pr. 31. desember 2015		114	534 300	1 395 000
Akkumulerte resultater				50
Egenkapital pr. 31.12.2015				1 395 050

Det er en aksjeklasse. Alle aksjene er eid av Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap.

Egenkapitaloppstilling KLP Bankholding AS konsern

2015 Tusen kroner	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	755 000	440 000	94 229	1 289 229
Årsresultat	0	0	35 196	35 196
Utvidet resultat	0	0	5 119	5 119
Årets totalresultat	0	0	40 315	40 315
Mottatt konsernbidrag	0	0	4 980	4 980
Avgitt konsernbidrag	0	0	-21 840	-21 840
Innbetalt egenkapital i perioden	105 700	94 300	0	200 000
Transaksjoner med eierne	105 700	94 300	-16 860	183 140
Egenkapital 31.12.2015	860 700	534 300	117 684	1 512 684

2014 Tusen kroner	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	755 000	440 000	99 419	1 294 419
Årsresultat	0	0	20 588	20 588
Utvidet resultat	0	0	-4 177	-4 177
Årets totalresultat	0	0	16 411	16 411
Mottatt konsernbidrag	0	0	8 500	8 500
Avgitt konsernbidrag	0	0	-30 100	-30 100
Årets totalresultat	0	0	-21 600	-21 600
Egenkapital 31.12.2014	755 000	440 000	94 229	1 289 229

Kontantstrømoppstilling

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
Operasjonelle aktiviteter				
0	0	Innbetalinger av renter, provisjoner og gebyrer fra kunder	776 367	764 555
0	0	Utbetalinger av renter, provisjoner og gebyrer til kunder	-150 819	-154 170
0	0	Netto inn-/utbetalinger på utlån kunder	-1 614 588	-3 573 398
0	0	Netto innbetalinger på kundeinnskudd bank	1 175 318	1 843 929
-388	-341	Netto inn-/utbetaling til drift	-106 788	-104 328
0	0	Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnretninger, arbeidsgiveravgift mv.	-59 268	-39 411
67	54	Netto renter plasseringskonti	18 571	26 172
0	0	Netto inn-/utbetalinger vedrørende andre operasjonelle aktiviteter	70 349	70 594
0	0	Betalt inntektsskatt	0	0
-321	-287	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	109 142	-1 166 056
Investeringsaktiviteter				
0	0	Innbetalinger vedrørende verdipapirer	2 474 691	1 382 690
0	0	Utbetalinger vedrørende verdipapirer	-2 804 538	-1 939 590
0	0	Innbetalinger av renter fra verdipapirer	53 266	66 298
0	0	Netto kjøp av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-3 320	0
0	-200 000	Utbetaling vedrørende aksjer i datterselskap	0	0
0	-200 000	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-279 901	-490 602
Finansieringsaktiviteter				
0	0	Netto innbetaling ved låneopptak	310 301	1 828 609
0	0	Netto utbetaling av renter på lån	-437 823	-555 043
0	1 424	Netto innbetaling/ utbetaling(-) ved andre kortsiktige poster	-25 656	-33 305
0	200 000	Innbetaling ved utstedelse av egenkapital	200 000	0
0	201 424	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	46 822	1 240 261
-321	1 137	Netto kontantstrøm i perioden	-123 937	-416 397
3 984	3 663	Likviditetsbeholdning ved inngangen av perioden	1 074 012	1 490 409
3 663	4 800	Likviditetsbeholdning ved utgangen av perioden	950 075	1 074 012
-321	1 137	Netto innbetaling/ utbetaling(-) av kontanter	-123 937	-416 397

Note 1 Generell informasjon

KLP Bankholding AS ble stiftet 25.02.2009. Selskapet skal utøve sine eierinteresser i foretak i konsernet som driver bank- eller finansieringsvirksomhet innenfor rammen av den lovgivningen som til enhver tid gjelder, og skal ikke drive annen virksomhet. KLP Bankholding AS er registrert og hjemmehørende i Norge. Hovedkontoret har adresse Dronning Eufemias gate 10, 0191 Oslo.

KLP Bankholding AS eier alle aksjene i KLP Banken AS.

Selskapet er et datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP). KLP er et gjensidig forsikringselskap. KLP Bankholding AS eier 100 % av aksjene i KLP Banken AS.

Årsregnskapet er tilgjengelig på klp.no.

Note 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene

Nedenfor følger en beskrivelse av de vesentligste regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelsen av selskapsregnskapet og konsernregnskapet til KLP Bankholding AS. Disse prinsippene er benyttet på samme måte for alle perioder som er presentert, dersom ikke annet fremgår.

2.1 BASISPRINSIPPER

Årsregnskapet og konsernregnskapet for KLP Bankholding AS er utarbeidet i samsvar med forskrift nummer 1240 «Forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike», heretter benevnt årsregnskapsforskriften, av 16.12.1998 og lov nr. 56 «Lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven)» av 17.07.1998.

Regnskapsloven og forskriften krever at selskapet/konsernet benytter internasjonale regnskapsstandarder (IAS/IFRS) som er godkjent av EU ved utarbeidelsen av regnskapet, men åpner for enkelte unntak fra IFRS gjennom forskrift nr. 57: «Forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder» av 21.01.2008 (heretter benevnt «Forenklingsforskriften»). Forenklingsforskriften åpner for å regnskapsføre en avsetning for utbytte og konsernbidrag på balansedatoen selv om vedtaket gjøres på en senere dato. Dette er det eneste avvikende prinsippet i regnskapet i forhold til IFRS.

Regnskapsloven inneholder enkelte krav til tilleggsopplysninger som ikke kreves etter IFRS. Disse tilleggsopplysningene er innarbeidet i notene til regnskapet.

Regnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Finansielle eiendeler og gjeld (herunder finansielle derivater) vurdert til virkelig verdi over resultatet.

For å utarbeide regnskap etter IFRS, må ledelsen foreta regnskapsmessige estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke konsernets regnskapsførte verdi av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimater. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimater av vesentlig betydning for konsernet er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i tusen kroner uten desimal med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

2.1.1 Endringer i regnskapsprinsipper og opplysninger

a) Nye og endrede standarder tatt i bruk av selskapet i 2015

Det er ikke tatt i bruk standarder, endringer eller fortolkninger som har trådt i kraft i 2015 som har hatt vesentlige påvirkning på selskapets/konsernets regnskap.

b) Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft og hvor selskapet/konsernet ikke har valgt tidlig anvendelse.

En rekke nye standarder, endringer til standarder og fortolkninger er pliktige for fremtidige årsregnskap. Blant de som konsernet har valgt å ikke tidlig anvende, er de vesentligste opplyst om nedenfor.

IFRS 9 **Finansielle instrumenter** omhandler klassifikasjon, måling og innregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. Den komplette versjonen av IFRS 9 ble utgitt i juli 2014. Den erstatter de deler av IAS 39 som omhandler tilsvarende problemstillinger. Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre kategorier: virkelig verdi over utvidet resultat, virkelig verdi over resultatet og amortisert kost. Målekategori bestemmes når eiendeler regnskapsføres for første gang. Klassifiseringen avhenger av enhetens forretningsmodell for styring av sine finansielle instrumenter og karakteristikken av kontantstrømmene til det enkelte instrument. Egenkapitalinstrumentene skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi over resultatet. Foretaket kan velge å presentere verdiendringene over utvidet resultat, men valget er bindende, og ved senere salg kan ikke gevinst/tap reklassifiseres over resultatet. Verdifall som skyldes kredittisiko skal nå innregnes basert på forventet tap i stedet for dagens modell der tap må være pådratt. For finansielle forpliktelser viderefører standarden stort sett kravene i IAS 39. Den største endringen er at i tilfeller der virkelig verdi-oppsjonen er tatt i bruk for en finansiell forpliktelse, skal endringer i virkelig verdi som skyldes endring i egen kredittisiko innregnes over utvidet resultat. IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere til ledelsens risikostyring gir større rom for vurdering. Samtidig sikringsdokumentasjon kreves fortsatt. Standarden trer i kraft for regnskapsåret 2018, men tidliganvendelse er tillatt. Konsernet har fortsatt ikke fullt ut vurdert virkningen av IFRS 9.

IFRS 15 **Inntekter fra kundekontrakter** omhandler inntektsføring. Standarden fordrer en inndeling av kundekontrakten i de enkelte plikter til ytelse. En plikt til ytelse kan være en vare eller tjeneste. Inntekt regnskapsføres når en kunde oppnår kontroll over en vare eller tjeneste, og dermed har muligheten til å bestemme bruken av og kan motta fordelene fra varen eller tjenesten. Standarden erstatter IAS 18 Driftsinntekter og IAS 11 Anleggskontrakter og tilhørende tolkninger. Standarden trer i kraft for regnskapsåret 2018, men tidliganvendelse er tillatt. Konsernet har fortsatt ikke fullt ut vurdert virkningen av IFRS 15.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på konsernets regnskap.

2.2 KONSOLIDERINGSPRINSIPPER

2.2.1 Datterselskaper

Datterselskaper er alle enheter (inkludert strukturerte enheter) som konsernet har kontroll over. Kontroll over en enhet oppstår når konsernet er utsatt for variabilitet i avkastningen fra enheten og har evnen til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over enheten. Datterselskap konsolideres fra den dagen kontroll oppstår og utelates fra konsernregnskapet når kontroll opphører.

Konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernselskaper er eliminert. Dersom konsernselskaper avlegger regnskaper etter andre prinsipper enn konsernet, omarbeides disse for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper før de konsolideres.

2.3 OMREGNING AV TRANSAKSJONER I UTENLANDSK VALUTA

2.3.1 Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Regnskapet presenteres i norske kroner, som er den funksjonelle valutaen til morselskapet og presentasjonsvalutaen til konsernet.

2.3.2 Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i fremmed valuta omregnes til den funksjonelle valutaen til transaksjonskurs. Realisert valutagevinst eller -tap ved oppgjør og omregning av pengeposter i fremmed valuta til kursen på balansedagen resultatføres. Valutagevinster og -tap presenteres netto på linjen «netto gevinst-/tap på finansielle instrumenter».

Valutavirkningen på ikke-pengeposter (eiendeler og gjeld) inngår som en del av vurderingen av virkelig verdi. Valutadifferanser knyttet til ikke-pengeposter, som aksjer til virkelig verdi over resultatet, inngår som et element i resultatført verdiendring.

2.4 VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler består i hovedsak av kontormaskiner og inventar som benyttes av selskapet/konsernet i dets virksomhet.

Varige driftsmidler er regnskapsført til anskaffelseskost inkludert kostnader som kan direkte henføres til anskaffelsen av driftsmidlet, med fradrag for avskrivninger. Påfølgende kostnader vedrørende driftsmidler aktiveres som en del av driftsmidlet dersom det er sannsynlig at påkostningen bidrar til fremtidige økonomiske fordeler for selskapet/konsernet, og kostnaden kan måles pålitelig. Reparasjon og vedlikehold resultatføres i den perioden utgiftene pådras.

Avskrivning er beregnet ved bruk av lineær metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, inkludert påkostninger avskrives til restverdi over forventet brukstid, som er:

Kontormaskiner:	4 år
Inventar:	4 år

Årlig vurderes driftsmidlenes utnyttbare levetid. Ved indikasjoner på verdifall utover restverdi, foretas det beregning av gjenvinnbart beløp. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn restverdi foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

Gevinst og tap ved avgang består av salgspris fratrukket balanseført verdi på salgstidspunktet. Gevinst og tap ved avgang resultatføres.

2.5 IMMATERIELLE EIENDELER

Selskapets/konsernets immaterielle eiendeler består i all hovedsak av aktiverte IT-systemer og programvare. Ved kjøp av nytt IT-system aktiveres direkte henførbare kostnader for systemet/programvaren, samt utgifter til å få systemet installert og klart til bruk.

Ved videreutvikling av IT-systemer og programvare aktiveres både eksterne og interne kostnader jfr. ovenfor. Systemendringer som betraktes som vedlikehold kostnadsføres løpende.

Når et IT-system er ferdigstilt, avskrives aktiverte kostnader lineært over forventet brukstid. Ved senere aktiveringer grunnet videreutvikling avskrives disse over den opprinnelig fastsatte brukstid med mindre påkostningen øker systemets totale forventede brukstid.

Ved indikasjon på at balanseført verdi av et aktivert IT-system er høyere enn gjenvinnbart beløp, foretas det test for verdifall. Hvis balanseført verdi er høyere enn gjenvinnbart beløp (nåverdi ved fortsatt bruk/eie), foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

2.6 FINANSIELLE EIENDELER

Selskapets/konsernets finansielle eiendeler er inndelt i følgende kategorier: Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat og finansielle eiendeler målt til amortisert kost. I tillegg benyttes sikringsbokføring etter reglene om virkelig verdisikring. Hensikten med eiendelen bestemmer klassifikasjonen, og ledelsen foretar klassifisering ved anskaffelse av den finansielle eiendelen.

2.6.1 Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

Denne kategorien inndeles i to underkategorier: holdt for omsetning og frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse etter virkelig verdi opsjon.

- Finansielle eiendeler holdt for omsetning er eiendeler som er anskaffet primært med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger. Selskapets/konsernets derivater inngår i denne kategorien med mindre de inngår som en del av en regnskapsmessig sikring etter reglene om sikringsbokføring.
- Finansielle eiendeler frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse består av finansielle eiendeler som forvaltes som en gruppe, og hvor deres inntjening vurderes og rapporteres til ledelsen på grunnlag av virkelig verdi. Størrelsen på porteføljen bestemmes ut i fra konsernets ønskede risikoesponering mot rentemarkedet.

Prinsippene for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 5.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, tas med i resultatregnskapet i den perioden de oppstår. Dette inngår i linjen «Netto gevinst/tap finansielle Instrumenter».

Kupongrenter er inntektsført etter hvert som de er påløpt, og inngår i linjen «Renteinntekter og lignende inntekter».

2.6.2 Utlån og fordringer som måles til amortisert kost

Lån og fordringer er finansielle eiendeler som ikke er derivater, og som har faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked, eller som selskapet/konsernet ikke har intensjon om å selge på kort sikt eller har øremerket til virkelig verdi over resultat.

Lån og fordringer innregnes i balansen første gang til virkelig verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode med eventuelt nedskrivning for kredittap.

Effektiv rente på lån og fordringer i investeringsvirksomheten resultatføres og inngår i linjen «Renteinntekter og lignende inntekter».

2.6.3 Derivater og sikring

Finansielle derivater balanseføres til virkelig verdi på det tidspunktet kontrakten inngås. Ved etterfølgende måling regnskapsføres derivatene til virkelig verdi, og presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ. Regnskapsføringen av tilhørende gevinster og tap avhenger av hvorvidt derivatet er utpekt som et regnskapsmessig sikringsinstrument, og i hvilken type regnskapsmessig sikring derivatet inngår.

For derivater som ikke inngår i regnskapsmessig sikringsforhold, resultatføres gevinster og tap løpende på linjen «Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter». Disse inngår i kategorien finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.

Derivatene som er sikringsinstrumenter benyttes for sikring av renterisiko på fastrente innlån og fastrente utlån. I sin sikringsaktivitet sikrer konsernet seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspread er ikke hensyntatt i sikringseffektiviteten. Selskapet/konsernet benytter reglene om virkelig verdisikring, slik at sikrings-

objektets (eiendel eller gjeld) bokførte verdi korrigeres med verdiutvikling i den sikrede risiko. Verdiendringen regnskapsføres over resultatregnskapet. Ved inngåelse av sikringsforholdet dokumenteres sammenhengen mellom sikringsinstrumentet og sikringsobjektet i tillegg til formålet med risikostyringen og strategien bak de forskjellige sikringstransaksjonene. Sikringseffektiviteten måles regelmessig for å kontrollere at sikringen er effektiv.

Dersom sikringen ikke lenger oppfyller kriteriene for sikringsbokføring, vil regnskapsført effekt av sikringen for sikringsobjekter som føres til amortisert kost, amortiseres over perioden frem til sikringsinstrumentets forfall.

2.6.4 Regnskapsføringen av finansielle eiendeler

Kjøp og salg av finansielle eiendeler regnskapsføres på handelsdato, det vil si når selskapet/konsernet har forpliktet seg til å kjøpe eller selge den finansielle eiendelen. Finansielle eiendeler innregnes til virkelig verdi. Direkte kjøpsomkostninger inkluderes i anskaffelseskost med unntak for kjøpsomkostninger knyttet til eiendeler til virkelig verdi over resultat. For disse eiendelene kostnadsføres kjøpsomkostningene direkte. Finansielle eiendeler fraregnes når selskapet/konsernet ikke lenger har rett til å motta kontantstrømmen fra eiendelen eller konsernet har overført all risiko og rettigheter knyttet til eierskapet. Finansielle forpliktelser fraregnes når den underliggende plikten i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

2.6.5 Nedskrivning av finansielle eiendeler som vurderes til amortisert kost

Dersom det foreligger objektive bevis for verdiforringelse skal det foretas nedskrivning. Ved vurderingen av om det foreligger verdiforringelse legges det vekt på hvorvidt utsteder/debitor har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med opprinnelig effektiv rente (eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (eiendeler med flytende rente).

Tapsvurdering og tapsnedskrivning foretas kvartalsvis på individuelle utlån, hvor det foreligger objektive bevis for verdifall. Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall skal det foretas en nedskrivning. Nedskrivningen reverseres dersom det etter nedskrivningstidspunktet inntreffer hendelser som reduserer tapet.

2.6.6 Motregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser presenteres netto i balansen når det er en ubetinget motregningsrett som kan håndheves juridisk og en har til hensikt å gjøre opp netto, eller realisere eiendelen og forpliktelsen samtidig.

2.7 KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Kontanter og kontantekvivalenter er definert som fordringer på kredittinstitusjoner uten oppsigelsestid. Beløpet inkluderer ikke fordringer på kredittinstitusjoner som er knyttet til kjøp og salg av verdipapirer i forvaltningen av verdipapirporteføljene. Kontantstrømoppstilling er satt opp etter den direkte metoden.

2.8 FINANSIELL GJELD

Selskapets/konsernets finansielle gjeld består av gjeld til kredittinstitusjoner, utstedte obligasjoner med fortrinnsrett og innskudd fra kunder.

2.8.1 Gjeld til kredittinstitusjoner

Gjeld til kredittinstitusjoner balanseføres til markedsverdi ved anskaffelse. Ved påfølgende måling regnskapsføres som hovedregel gjelden til amortisert kost etter den effektive rentemetode. Rentekostnadene inngår i amortiseringen i linjen «Rentekostnader og lignende kostnader» i resultatregnskapet.

2.8.2 Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett regnskapsføres første gang til virkelig verdi ved opptak justert for oppkjøpskostnader, det vil si pålydende justert for eventuell over-/underkurs ved utstedelse. Ved etterfølgende måling er obligasjonene vurdert til amortisert kost etter den effektive rentemetode. Rentekostnadene inngår i linjen «Rentekostnader og lignende kostnader» i resultatregnskapet. For obligasjoner med fast rente benyttes reglene om virkelig verdisikring i den grad de er sikret mot endring i rentenivået.

2.8.3 Gjeld til og innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder bokføres til virkelig verdi i balansen når innskuddet blir registrert som overført til kundens konto. I etterfølgende perioder regnskapsføres gjeld til og innskudd fra kunder med flytende rente til amortisert kost etter den effektive rentemetode.

2.9 EGENKAPITAL

Egenkapitalen i konsernet består av innskutt egenkapital og opptjent egenkapital.

2.9.1 Innskutt egenkapital

Innskutt egenkapital består av aksjekapital, overkurs og annen innskutt egenkapital.

2.9.2 Opptjent egenkapital

Opptjente egenkapital består av annen egenkapital. Alminnelige selskapsrettslige regler gjelder for eventuell fordeling eller bruk av opptjent egenkapital.

2.10 REGNSKAPSFØRING AV INNTEKTER

Inntekter ved salg av varer og tjenester vurderes til virkelig verdi av vederlaget, netto etter fradrag for merverdiavgift og eventuelle rabatter. Konserninternt salg elimineres.

2.10.1 Inntekter fra tjenester

Honorar for utlånsforvaltning inntektsføres i henhold til utført forvaltning for perioden frem til balansedagen. Øvrige tjenester inntektsføres lineært over kontraktsperioden.

2.10.2 Renteinntekter/kostnader

Renteinntekter og rentekostnader tilknyttet alle rentebærende finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost og inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetode. Etableringsgebyr ved utlån inngår i amortiseringen, og inntektsføres over lånets løpetid.

For rentebærende finansielle investeringer som måles til virkelig verdi, klassifiseres renteinntekten som «Renteinntekter og lignende inntekter», mens øvrige verdiendringer klassifiseres som «Netto gevinst eller tap på finansielle instrumenter».

2.11 SKATT

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra skatt som gjelder poster som er ført i «Utvidet resultat». Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel balanseføres når det kan sannsynliggjøres at konsernet i fremtiden vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd til å nyttiggjøre seg skattefordelen.

2.12 PENSJONFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Konsernets pensjonsforpliktelser er forsikringsmessig delvis dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»). Pensjonsansvar utover disse ordningene dekkes over driften. Pensjonskostnadene er behandlet i samsvar med IAS 19. Selskapet har en ytelsesbasert pensjonsordning for sine ansatte. Regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesordninger er nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag for virkelig verdi

av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet med lineærmetoden. Bruttoforpliktelsen diskonteres til nåverdi ved bruk av rentene på norske høykvalitetsobligasjoner. Gevinster og tap som oppstår ved rekalkulering av forpliktelsen som følge av erfaringsavvik og endringer i aktuariemessige forutsetninger føres mot egenkapitalen via utvidet resultat i perioden de oppstår. Virkningen av endringer i ordningens ytelser resultatføres umiddelbart.

Presentasjon av pensjonskostnaden i resultatregnskapet følger av IAS 1. Av denne standarden fremkommer det valgdrag for netto renteelementet som kan klassifiseres enten som en driftsrelatert kostnad eller som en finanskostnad. Det valget som selskapet gjør må følges konsekvent for senere perioder. Selskapet

har presentert pensjonskostnaden under regnskapslinjen «Lønn og administrasjonskostnader», mens netto renteelementet er presentert i regnskapslinjen «Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter». Estimatavviket er klassifisert under «Poster som ikke vil bli omklassifisert til resultatet» under regnskapslinjen «Estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler».

Fellesordningen er en flerforetaksordning, dvs. at den forsikrings-tekniske risiko er fordelt mellom alle kommuner og bedrifter som deltar i ordningen. De økonomiske og aktuariemessige forutsetninger som ligger til grunn for beregning av netto pensjonsforpliktelse baserer seg derfor på forutsetninger som er representative for hele fellesskapet.

Note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger

Selskapet/konsernet utarbeider estimater og antakelser om fremtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige fremtidige hendelser vurdert ut i fra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i fremtidige perioder.

3.1 PENSJONSFORPLIKTELSER FOR EGNE ANSATTE

Nåverdien av netto pensjonsforpliktelser selskapet har overfor sine ansatte, avhenger av en rekke forutsetninger av økonomisk og demografisk art. Selskapet følger «Veiledningen for fastsettelse av pensjonsforutsetninger» utgitt av Norsk regnskapsstiftelse (NRS). Oppdatert veiledning utgitt 5.januar 2016 er lagt til grunn for oppdatert måling av beste estimat for påløpt forpliktelse og midler per 31.12.2015.

Ved regnskapsføring av pensjonsordninger etter IAS 19 og NRS 6 må en rekke aktuariemessige forutsetninger fastsettes. Fastsettelsen involverer betydelige elementer av skjønn og praktiske tilnærminger. Det er lagt vekt på at forutsetningene er innbyrdes konsistente. De parameterne som er av størst betydning for netto pensjonsforpliktelser, er diskonteringsrente, forutsetning om framtidig lønnsvekst, forutsetning om framtidig regulering av folketrygdens grunnbeløp (G-regulering), pensjonsregulering, forutsetninger om framtidig levealder og framtidig uttakstilbøyelighet av AFP.

Selskapet benytter seg av valgdraggangen gitt av «Veiledning for fastsettelse av pensjonsforutsetninger» til å bruke renten for foretaksobligasjoner (OMF) som diskonteringsrente med den begrunnelse at man mener at det foreligger et likvid marked for foretaksobligasjoner med lang løpetid. I denne vurderingen er det tatt hensyn til markedsvolum, bid/ask spread, prispålitelighet, omsetningsvolum og hyppighet og utstedervolum. Pr. 31.12.2015 har man brukt en diskonteringsrente på 2,7 %.

Ved måling av påløpt pensjonsforpliktelse (beste estimat) pr 31.12.2015 er det lagt til grunn nye dødelighetsforutsetninger. Selskapet har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Det er lagt til grunn en framtidig uttakstilbøyelighet på 45 prosent, det vil si de som tar ut AFP ved fylte 62 år.

3.2 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Selskapet/konsernet har plassert overskuddslikviditet i rentebærende verdipapirer. Disse blir første gang registrert i balansen til virkelig verdi. Verdipapirene i porteføljen er i kategorien «Finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet» da de forvaltes og deres inntjening vurderes på grunnlag av virkelig verdi. Prinsippene for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 5.

3.3 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som ikke måles til markedsverdi, vurderes for verdifall på balansedagen. Selskapets/konsernets utlånsportefølje vurderes enkeltvis for lån hvor det er observert mislighold. Dersom det foreligger objektiv hendelse på balansedagen som har innvirkning på framtidig kontantstrøm, nedskrives lånet. I tillegg foretas det gruppevis vurdering hvert kvartal av utlån med ensartet risikoprofil.

Utlånsporteføljen har historisk vist ubetydelige tap, og har generelt meget god sikkerhet i offentlig garanti eller pant. Selskapet/konsernet har ubetydelige tapsavsetninger, slik at eventuelle fremtidige tap vil gi direkte resultat effekt.

3.4 AKTIVERT PROGRAMVARE

Ved mistanke om verdifall, foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for aktivert programvare er til stede. I den forbindelse estimeres gjenvinnbart beløp. Det foreligger usikkerhet knyttet til estimat av kontantstrømmer og diskonteringsfaktor i forbindelse med beregning av gjenvinnbart beløp.

Note 4 Netto gevinst/tap på finansielle instrumenter

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015	Tusen kroner	2015	2014
0	0	Netto gevinst/ tap på rentebærende verdipapirer	-30 077	6 607
0	0	Netto gevinst/ tap finansielle derivater og realisert amortisering knyttet til utlån	2 054	1 598
0	0	Netto gevinst/ tap finansielle derivater og tilbakekjøp av egen gjeld	-5 051	-21 686
0	0	Netto bokført sikringsineffektivitet, utlån og innlån (urealisert)	-202	180
0	0	Andre finansinntekter og kostnader	-834	-1 097
0	0	Sum	-34 111	-14 399

Note 5 Kategorier av finansielle instrumenter

KLP Bankholding AS 31.12.2015		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern 31.12.2015	
Balanseført verdi	Virkelig verdi		Balanseført verdi	Virkelig verdi
		Finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning		
0	0	Rentebærende verdipapirer	3 783 373	3 783 373
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning	3 783 373	3 783 373
		Finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring		
0	0	Utlån til personkunder	388 664	379 511
0	0	Utlån til norske kommuner	5 558 168	5 526 008
0	0	Finansielle derivater	148 375	148 375
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring	6 095 207	6 053 894
		Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg		
0	0	Aksjer og andeler	265	265
0	0	Sum finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	265	265
		Finansielle eiendeler til amortisert kost		
4 800	4 800	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	978 392	978 392
0	0	Utlån til personkunder	10 324 515	10 324 515
0	0	Utlån til norske kommuner	10 088 101	10 080 287
4 800	4 800	Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	21 391 008	21 383 194
4 800	4 800	Sum finansielle eiendeler	31 269 853	31 220 726
		Finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring		
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 018 823	2 031 421
0	0	Finansielle derivater	366 706	366 706
0	0	Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring	2 385 529	2 398 127
		Finansielle forpliktelser til amortisert kost		
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	19 882 837	19 731 677
0	0	Innskudd fra kunder	7 426 181	7 426 181
0	0	Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost	27 309 017	27 157 858
0	0	Sum finansielle forpliktelser	29 694 546	29 555 985

Note 5 Kategorier av finansielle instrumenter (forts.)

KLP Bankholding AS 31.12.2014			KLP Bankholding AS konsern 31.12.2014	
Tusen kroner				
Balansført verdi	Virkelig verdi		Balansført verdi	Virkelig verdi
		Finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning		
0	0	Rentebærende verdipapirer	3 486 756	3 486 756
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning	3 486 756	3 486 756
		Finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring		
0	0	Utlån til og fordringer på personkunder	365 713	347 239
0	0	Utlån til norske kommuner	6 066 133	6 111 821
0	0	Finansielle derivater	187 413	187 413
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring	6 619 259	6 646 473
		Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg		
0	0	Aksjer og andeler	265	265
0	0	Sum finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	265	265
		Finansielle eiendeler til amortisert kost		
3 663	3 663	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 117 612	1 117 612
0	0	Utlån til personkunder	8 241 773	8 241 773
0	0	Utlån til norske kommuner	10 272 128	10 262 529
3 663	3 663	Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	19 631 511	19 621 914
3 663	3 663	Sum finansielle eiendeler	29 737 791	29 755 408
		Finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring		
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 985 895	3 023 096
0	0	Finansielle derivater	448 147	448 147
0	0	Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring	3 434 042	3 471 243
		Finansielle forpliktelser til amortisert kost		
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	18 701 274	18 776 903
0	0	Innskudd fra kunder	6 250 873	6 250 873
0	0	Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost	24 952 146	25 027 776
0	0	Sum finansielle forpliktelser	28 386 187	28 499 018

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benyttes verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

Rentebærende verdipapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

Rentebærende verdipapirer - annet enn stat

Andre norske rentepapirer prises hovedsakelig ved bruk av kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing prises teoretisk. Ved teoretisk prising benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år. Rentedifferansekurvene mottas fra Verdipapirfondenes forening. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra flere ulike markesaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

Finansielle derivater

Renteswapper verdsettes basert på gjeldende swapkurve på verdsettelsestidspunktet. Derivatavtaler skal bare benyttes for å sikre beløpsmessig balanse og legge til rette for at betalingsforpliktelser overholdes. Derivatavtaler kan bare inngås med motparter med høy kredittkvalitet.

Virkelig verdi av utlån til norske kommuner, utlån til personkunder og innskudd.

Virkelig verdi av utlån og innskudd uten rentebinding anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten. Utlån med rentebinding verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspredjusteringer innhentet i markedet.

Virkelig verdi av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner

Alle fordringer på kredittinstitusjoner (bankinnskudd) er til flytende rente. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Virkelig verdi av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

Virkelig verdi av gjeld til kredittinstitusjoner

Disse transaksjonene verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspredjusteringer innhentet i markedet.

Note 6 Virkelig verdi-hierarki

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
Finansielle eiendeler som vurderes til virkelig verdi:				
Rentebærende verdipapirer og aksjer				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	99 620	149 005
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	3 683 753	3 337 751
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	265	265
0	0	Sum rentebærende verdipapirer	3 783 638	3 487 021
Finansielle derivater - virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	148 375	187 413
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle derivater	148 375	187 413
0	0	Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	3 932 013	3 674 434
Finansielle eiendeler som vises til virkelig verdi i note 5:				
Utlån - virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	5 905 519	6 459 060
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring	5 905 519	6 459 060
Utlån til amortisert kost				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
3 663	4 800	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	21 383 193	19 621 914
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
3 663	4 800	Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	21 383 193	19 621 914
Finansielle forpliktelser som vurderes til virkelig verdi:				
Finansielle derivater (gjeld) - virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	366 706	448 146
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle derivater (gjeld)	366 706	448 146
Finansielle forpliktelser som vises til virkelig verdi i note 5:				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer - virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	2 031 421	3 023 096
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 031 421	3 023 096
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og innskudd fra kunder til amortisert kost				
0	0	Nivå 1: Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata	27 157 858	25 027 776
0	0	Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost	27 157 858	25 027 776
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
Bokført verdi	Bokført verdi	Endringer i nivå 3 unoterte aksjer	Bokført verdi	Bokført verdi
0	0	Inngående balanse 01.01.	265	0
0	0	Solgt	0	0
0	0	Kjøpt	0	265
0	0	Urealiserte endringer	0	0
0	0	Utgående balanse	265	265
0	0	Realisert gevinst / tap	0	0

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

- Nivå 1: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.
- Nivå 2: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.
- Nivå 3: Instrumenter på nivå 3 innehar ikke observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt.

Note 7 Finansielle derivater

KLP Bankholding AS				Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern			
31.12.2014		31.12.2015			31.12.2015		31.12.2014	
Nominelt beløp	Virkelig verdi	Nominelt beløp	Virkelig verdi		Nominelt beløp	Virkelig verdi	Nominelt beløp	Virkelig verdi
0	0	0	0	Innlån i NOK	1 885 000	148 370	2 792 000	187 413
0	0	0	0	Innlån i valuta	0	0	0	0
0	0	0	0	Utlån	100 000	5	0	0
0	0	0	0	Sum eiendeler	1 985 000	148 375	2 792 000	187 413
0	0	0	0	Innlån i NOK	0	0	1 300 000	4 592
0	0	0	0	Innlån i valuta	0	0	0	0
0	0	0	0	Utlån	5 347 461	357 631	5 997 614	432 555
0	0	0	0	Plasseringer	200 000	9 075	250 000	10 999
0	0	0	0	Sum gjeld	5 547 461	366 706	7 547 614	448 146

Renteavtaler benyttes for å korrigere for skjevheter mellom selskapets utlån og innlån med hensyn til renterisikoeksponering. Alle de inngåtte avtalene er sikringsforretninger. Rentedifferansene i avtalene er således periodisert på samme måte som postene sikringsforretningene skal dekke.

Renteswapper er avtaler om bytte av rentebetingelser i en fremtidig periode. De omfatter ikke bytte av hovedstol.

Note 8 Resultatført ineffektivitet i sikringsbokføring

KLP Bankholding AS

Det er ingen sikringsbokføring i selskapet KLP Bankholding AS

KLP Bankholding AS konsern

2015		Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Effektivitet
Tusen kroner				
Sikringsobjekt				
Utlån til privat kunder fast rente i NOK		368 330	19 644	99,89 %
Sikringsinstrument				
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK		354 700	-19 666	100,11 %

Den resultatførte ineffektive delen av konsernets verdisikring beløper seg til 202 tusen kroner i 2015. Dette beløpet er inntektsført i KLP Banken AS under «Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter».

KLP Bankholding AS konsern

2014		Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Effektivitet
Tusen kroner				
Sikringsobjekt				
Utlån til privat kunder fast rente i NOK		340 140	24 912	100,73 %
Sikringsinstrument				
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK		365 000	-24 732	99,28 %

Den resultatførte ineffektive delen av konsernets verdisikring beløper seg til 180 tusen kroner i 2014. Dette beløpet er inntektsført i KLP Banken AS under «Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter».

Note 9 Netto renteinnteker

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
67	54	Renter på utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	18 632	26 224
0	0	Renter på utlån til kunder	744 399	750 040
0	0	Renter på verdipapirer	55 015	65 748
67	54	Sum renteinnteker	818 046	842 012
0	0	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	-480 948	-463 141
0	0	Renter på gjeld til kunder	-149 738	-243 638
0	0	Over/ underkurs på obligasjoner med fortrinnsrett	414	-2 105
0	0	Andre rentekostnader	-656	-15
0	0	Sum rentekostnader	-630 928	-708 899
67	54	Netto renteinnteker	187 118	133 113

Note 10 Netto provisjonsinnteker

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
0	0	Interbankprovisjon	49	38
0	0	Kortprovisjon	2 591	2 325
0	0	Betalingsformidling	584	398
0	0	Andre provisjonsinnteker	8 056	8 412
0	0	Sum provisjonsinnteker	11 280	11 174
0	0	Interbankprovisjon	-293	-364
0	0	Betalingsformidling	-781	-812
0	0	Sum provisjonskostnader	-1 074	-1 176
0	0	Netto provisjon	10 205	9 998

Note 11 Rentebærende verdipapirer

KLP Bankholding AS 31.12.2015				KLP Bankholding AS konsern 31.12.2015				
Tusen kroner								
Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi	Debitorkategorier	Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi
0	0	0	0	Stats- og trygdeforvaltningen	99 346	274	0	99 620
0	0	0	0	Kredittforetak	2 538 807	-16 152	4 353	2 527 008
0	0	0	0	Kommuneforvaltningen	1 043 540	10 034	3 582	1 057 156
0	0	0	0	Multilaterale utviklingsbanker (ikke banker)	100 530	-1 064	123	99 589
0	0	0	0	Sum rentebærende verdipapirer	3 782 223	-6 908	8 058	3 783 373

Effektiv rente: 1,69%

KLP Bankholding AS 31.12.2014				KLP Bankholding AS konsern 31.12.2014				
Tusen kroner								
Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi	Debitorkategorier	Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi
0	0	0	0	Stats- og trygdeforvaltningen	148 197	808	0	149 005
0	0	0	0	Kredittforetak	3 098 815	15 735	5 646	3 120 196
0	0	0	0	Kommuneforvaltningen	203 391	13 194	970	217 555
0	0	0	0	Sum rentebærende verdipapirer	3 450 403	29 737	6 616	3 486 756

Effektiv rente: 1,74%

Effektiv rente er beregnet som en yield-to-maturity, det vil si at det er det konstante rentenivået man kan diskontere alle de framtidige kontantstrømmene på verdipapirene på for å få verdipapirenes samlede markedsverdi.

Note 12 Finansiell risikostyring

ORGANISERING AV RISIKOSTYRINGEN

Bankens styre har etablert et rammeverk for risikostyring som har til hensikt å sørge for at risikoer blir identifisert, analysert og gjenstand for styring ved hjelp av policyer, rammer, rutiner og instruksjoner. Styret har vedtatt risikopolicyer som omfatter de mest sentrale enkeltrisikoen samt en overordnet risikopolicy som omfatter prinsipper, organisering, rammer m.v. for bankens samlede risiko. Risikopolicyene er av overordnet karakter og utfylles av rutiner, retningslinjer og instruksjoner fastsatt på administrativt nivå. Policyene angir hvilke avdelinger som er ansvarlig for håndtering av de ulike risikoene og omhandler også etablering av en egen risikokontroll-funksjon. Formålet med risikokontrollfunksjonen er blant annet å

kontrollere at risikopolicyene og andre retningslinjer for risikostyring blir fulgt. Denne funksjonen utføres av avdeling for risikoanalyse og -kontroll, som har ansvar for å utarbeide periodiske risikorapporter til ledelsen og styret samt rapportere ved eventuelle brudd på policyer eller retningslinjer. Avdelingen, som har en uavhengig rolle i forhold til øvrige avdelinger, har også andre oppgaver knyttet til bankens risikostyring. Ansvaret for den operative styringen av bankens likvidetsrisiko, valutarisiko og renterisiko tilligger finansavdelingen. KLP Banken har nedsatt et risikoutvalg, som er et underutvalg av styret. Risikoutvalget behandler saker særlig knyttet til risiko og har en rådgivende funksjon overfor styret.

Note 13 Kredittrisiko

Med kredittrisiko forstås her risikoen for tap knyttet til å lånekunder, derivatmotparter, utstedere av verdipapirer og andre motparter ikke kan eller vil gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at etablerte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Konsernet yter lån til personkunder, norske kommuner og fylkeskommuner, kommunale foretak, interkommunale selskaper og lån til selskaper hvor lånet er garantert av norsk kommune, fylkeskommune, stat eller bank.

13.1 MÅLING AV KREDITTRISIKO

Styret har vedtatt en kredittpolicy som inneholder overordnede retningslinjer, krav og rammer knyttet til kredittrisiko. Policyen slår fast at banken skal ha en lav kredittrisiko og inneholder begrensninger på typer av utlån og prinsipper for organisering og drift av bankens utlånsvirksomhet. Policyen inkluderer også

en overordnet fullmaktsstruktur for utlån og øvrig motparts-eksponering.

Fullmaktene innenfor offentlig sektor er knyttet til styrevedtatte rammer for en stor del av selskapets enkeltlåntakere og disse rammene avledes av en risikoklassifisering hvor de enkelte låntakere tilordnes en risikoklasse basert på et sett av faste kriterier. Det er videre fastsatt krav til styrerapportering av utnyttelse av rammene.

Kredittrisiko knyttet til verdipapirutstedere, derivatmotparter og andre motparter innenfor finansområdet er også begrenset av styrevedtatte rammer på enkeltmotparter. Disse rammene er basert på motpartens soliditet og andre vurderinger av motpartenes kreditverdighet.

Note 13 Kredittisiko (forts)

13.2 KONTROLL OG BEGRENSNING AV KREDITTRISIKO

Ved behandling av alle nye lånesøknader innenfor offentlig sektor kontrolleres det om kundens kredittamme er større enn summen av omsøkt lånebeløp og løpende lån. I kredittpolicyen omtalt ovenfor er det fastsatt krav til rapportering til styret om utnyttelse av rammene. Eventuelle overskridelser av rammene skal uansett rapporteres til selskapets styre. Alle lån innenfor offentlig marked

i KLP Banken er gitt til kommuner eller fylkeskommuner, eller med kommunal/fylkeskommunal garanti. Innenfor personmarkedet ytes kun lån med pant i bolig- og fritidseiendom, i hovedsak innenfor 75 prosent av panteobjektets markedsverdi. I lånesaksbehandlingen vurderes låntagers betjeningsevne og panteobjektets verdi, og lån ytes kun innefor fastsatte rammer og fullmakter.

13.3 LÅN ETTER TYPE SIKKERHET/EKSPONERING (HOVEDSTOL)

Lån etter type sikkerhet/eksponering (hovedstol)

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Utlån til privatmarkedet med pant i bolig	0	0	10 675 668	8 563 933
Utlån til kommuner og fylkeskommuner	0	0	13 274 548	14 919 871
Utlån med kommunal/fylkeskommunal garanti	0	0	2 010 422	974 045
Utlån med statsgaranti	0	0	0	0
Sum	0	0	25 960 638	24 457 849
Beløp som forfaller mer enn 12 måneder etter balansedato	0	0	24 777 910	23 115 273

KLP Bankholding AS konsernet investerer også i verdipapirer utstedt av stat, kommuner og fylkeskommuner og innskudd i banker som tilfredsstiller minstekrav til rating samt obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av norske kredittforetak.

Kredittkvalitet verdipapirer, bankinnskudd og derivater

Verdipapirer med ekstern kredittvurdering (Moody's)

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
AAA	0	0	2 827 000	3 330 000

Verdipapirer uten ekstern kredittvurdering

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Verdipapirer utstedt av norske kommuner/fylkeskommuner	0	0	945 445	105 336

Innskudd i banker fordelt på ekstern kredittvurdering (Moody's)

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Aa1-Aa3	4 800	0	545 741	4 238
A1-A3	0	3 663	432 651	1 113 373
Baa1	0	0	0	0
Sum	4 800	3 663	978 392	1 117 611

Bankkonsernet vil også kunne være eksponert mot kredittisiko som følge av inngåtte derivatavtaler. Formålet med slike avtaler er å redusere risikoer som oppstår som følge av konsernets inn- og utlånsaktiviteter. Konsernets interne retningslinjer stiller krav til kredittverdigheten til derivatmotpartene. Samtlige derivatavtaler er inngått med motparter med minimum rating A1 (Moody's).

13.4 MAKSIMAL EKSPONERING MOT KREDITTRISIKO

Maksimumseksponering måles som summen av hovedstol og påløpt rente. Det utveksles ikke kontant- eller verdipapirsikkerhet eller utføres andre kredittforbedringer. Tabellen under viser maksimumseksponeringen for morbank og konsernet.

Maksimal eksponering mot kredittisiko

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	4 800	3 663	978 391	1 117 611
Utlån til og fordringer på kunder	0	0	26 049 437	24 566 770
Rentebærende verdipapirer	0	0	3 789 366	3 457 019
Finansielle derivater	0	0	148 375	187 413
SUM	4 800	3 663	30 965 569	29 328 813

Note 13 Kredittrisiko (forts.)

13.5 UTLÅN SOM ER FORFALT ELLER NEDSKREVET

Banken har svært lave tap, jf note 17, og anser alle fordringer som tilfredsstillende sikret. Alle utlån til personmarkedet i KLP Banken er pantesikrede lån, i hovedsak innenfor 75 prosent av markedsverdi, og eventuelle tap vil først oppstå når panteobjektets realisasjons-

verdi blir mindre enn lånets restgjeld. Lån til offentlig marked er gitt til kommuner eller fylkeskommuner, eller til foretak med kommunal/fylkeskommunal garanti. KLP Banken har ikke hatt nedskrivninger eller tap innenfor offentlig marked.

Utlån som er forfalt eller nedskrevet

Tusen kroner	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Hovedstol på lån med betalinger med 1-30 dagers mislighold	0	0	452 499	521 046
Hovedstol på lån med betalinger med 31-90 dagers mislighold	0	0	44 904	23 272
Hovedstol på lån med betalinger med mer enn 90 dagers mislighold	0	0	29 339	26 151
Sum lån som er forfalt	0	0	526 742	570 468
Relevant sikkerhet eller garantier	0	0	526 742	570 468
Hovedstol på lån som er nedskrevet	0	0	3 481	4 323
-herav nedskrevet	0	0	1 328	573

13.6 KONSENTRASJON AV KREDITTRISIKO

En stor del av konsernets utlån ved årsskiftet var knyttet til finansiering av offentlig sektor og porteføljen har følgelig høy konsentrasjon mot én enkelt sektor. Den underliggende kredittrisikoen mot denne sektoren er imidlertid så vidt lav at det neppe lar seg gjøre å redusere denne konsentrasjonen uten å øke samlet risiko i porteføljen.

Konsentrasjonen mot norsk offentlig sektor oppleves følgelig ikke som en risikomessig utfordring. Konsentrasjonen mot enkeltlåntakere er begrenset av individuelle styrefastsatte rammer.

Lån til konsernets største låntager per 31. desember 2015 var på omlag 2,8 prosent av konsernets totale utlån.

Note 14 Markedsrisiko

Med markedsrisiko forstås her risiko for redusert virkelig verdi av bankens egenkapital som følge av svingninger i markedspriser for bankens eiendeler og gjeld. Endringer i kredittmarginer er ekskludert idet dette faller inn under begrepet kredittrisiko.

Konsernet er eksponert mot markedsrisiko som følge av konsernets inn- og utlånsvirksomhet og forvaltning av konsernets likviditet. Eksponeringen er imidlertid begrenset til renterisiko og valutarisiko. Renterisiko oppstår som følge av forskjeller i tidspunkt for renteregulering for selskapets eiendeler og gjeld. Risikoen knyttet til slike ubalanser reduseres ved hjelp av derivatkontrakter. Alle innlån er i norske kroner. Hele utlånsporteføljen består av lån i norske kroner.

risikoen skal søkes redusert slik at den samlede markedsrisikoen er lav. Det fremgår videre at konsernet ikke aktivt skal ta posisjoner som eksponerer konsernet for markedsrisiko. Videre er det i policyen fastsatt rammer for renterisiko både for den samlede renterisikoen for uendelig tidshorisont og for rullerende 12-månedersperioder. Rammene er satt i forhold til ansvarlig kapital, og nivået på rammene skal sikre at den vedtatte lave markedsrisikoprofilen etterleveres. Det operative ansvaret for styring av selskapets markedsrisiko tilligger Finansavdelingen. Avdeling for risikoanalyse og -kontroll rapporterer selskapets faktiske eksponering i forhold til rammer etter retningslinjer fastsatt av styret.

14.1 MÅLING AV MARKEDSRISIKO

Renterisiko måles som verdiendring ved ett prosentpoengs endring i alle renter. Valutarisiko måles som verdiendring ved 10 prosent ugunstig valutakursendring i alle valutaer.

Renterisiko oppstår fordi rentebindingstiden for bankens eiendeler og gjeld ikke er sammenfallende. Gapet i tabellen under viser forskjellen mellom eiendeler og gjeld som kan rentereguleres innenfor de gitte tidsintervallene. Reprisningstidspunkt viser løpetid frem til neste avtalte rentereguleringstidspunkt. Flytende lån og innskudd, samt kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner er lagt i tidsintervallet inntil 1 måned, mens fastrentelån, verdipapirer og gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer er lagt i tidsintervallet der det er avtalt renteregulering.

14.2 RENTERISIKO

Markedsrisikopolicyen er konsernets overordnede retningslinjer, krav og rammer knyttet til markedsrisiko. Policyen slår fast at markeds-

Renterisiko KLP Bankholding AS

Reprisningstidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2015

Tusen kroner	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	0	0	0	0	0	0
Verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	4 800	4 800	0	0	0	0
Sum	4 800	4 800	0	0	0	0
Gjeld til innskyttere	0	0	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0	0
Gap	4 800	4 800	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	0	0	0	0	0
Nettogap	4 800	4 800	0	0	0	0

Note 14 Markedsrisiko (forts.)

Renterisiko KLP Bankholding AS konsern

Reprisingtidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2015

Tusen kroner	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	25 960 638	20 929 877	47 785	977 697	2 534 971	1 470 308
Verdipapirer	3 772 445	300 000	2 327 000	1 045 445	100 000	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	978 391	978 391	0	0	0	0
Sum	30 711 474	22 208 268	2 374 785	2 023 142	2 634 971	1 470 308
Gjeld til innskyttere	7 426 181	7 426 181	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22 355 000	2 370 000	18 100 000	0	1 885 000	0
Sum	29 781 181	9 796 181	18 100 000	0	1 885 000	0
Gap	930 293	12 412 087	-15 725 215	2 023 142	749 971	1 470 308
Finansielle derivater	0	572 247	2 907 984	-1 231 818	-433 912	-1 814 501
Nettogap	930 293	12 984 334	-12 817 231	791 324	316 059	-344 193

Renterisiko KLP Bankholding AS

Reprisingtidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2014

Tusen kroner	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	0	0	0	0	0	0
Verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	3 663	3 663	0	0	0	0
Sum	3 663	3 663	0	0	0	0
Gjeld til innskyttere	0	0	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0	0
Gap	3 663	3 663	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	0	0	0	0	0
Nettogap	3 663	3 663	0	0	0	0

Renterisiko KLP Bankholding AS konsern

Reprisingtidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2014

Tusen kroner	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	24 457 849	18 520 497	40 853	883 927	3 375 834	1 636 738
Verdipapirer	3 435 336	320 000	2 865 336	150 000	100 000	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	1 117 612	1 117 612	0	0	0	0
Sum	29 010 797	19 958 109	2 906 189	1 033 927	3 475 834	1 636 738
Gjeld til innskyttere	6 250 873	6 250 873	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21 452 000	1 760 000	16 900 000	542 000	1 500 000	750 000
Sum	27 702 873	8 010 873	16 900 000	542 000	1 500 000	750 000
Gap	1 307 924	11 947 236	-13 993 811	491 927	1 975 834	886 738
Finansielle derivater	4 311	-768 253	4 132 281	-481 139	-1 963 619	-914 959
Nettogap	1 307 924	11 178 983	-9 861 530	10 788	12 215	-28 221

Konsernets rentefølsomhet per 31. desember 2015, målt som verdiendring ved ett prosentpoengs endring i alle renter utgjorde 6,2 million NOK.

14.3 VALUTARISIKO

Konsernet hadde pr 31.12.15 ingen innlån i fremmed valuta.

Note 15 Likviditetsrisiko

Med likviditetsrisiko forstås risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering.

15.1 STYRING AV LIKVIDITETSRISIKO

For konsernet er det etablert en likviditetspolicy som inneholder prinsipper, retningslinjer, krav og rammer som gjelder for styring av likviditetsrisikoen. Policyen inneholder ulike krav og rammer for å etterleve den ønskede likviditetsrisikoprofilen, herunder mål for

innskuddsdekning, rammer for refinansieringsbehov for ulike tids-horisonter og krav til likviditetsbuffer. Styret har videre vedtatt en beredskapsplan for likviditetskriser som del av likviditetspolicyen. I tillegg til krav på konsernnivå er det etablert egne spesifikke krav for datterselskaper, herunder krav til stadig positiv kontantstrøm, rammer for refinansieringsbehov og krav til likviditetsreserve og trekkrettighet. Det operative ansvaret for styring av selskapets likviditetsrisiko tilligger finansavdelingen. Avdeling for risikoanalyse og -kontroll rapporterer selskapets faktiske eksponering i forhold til rammer etter retningslinjer fastsatt av styret.

15.2 FORFALLSANALYSE

Tabellene nedenfor viser forfallsanalyse av konsernets eiendeler og gjeld inkludert stipulerte renter.

Likviditetsrisiko KLP Bankholding AS konsern

Forfallsanalyse for eiendeler og forpliktelser per 31. desember 2015:

Tusen kroner	Sum	Udefinert	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	31 938 821	0	100 080	277 218	1 424 978	6 616 180	23 520 365
Verdipapirer	3 932 488	0	1 104	9 906	1 243 872	2 576 156	101 450
Fordringer på kredittinstitusjoner	983 423	0	983 423	0	0	0	0
Sum	36 854 732	0	1 084 607	287 124	2 668 850	9 192 336	23 621 815
Gjeld til innskytere	7 426 181	7 426 181	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22 779 148	0	8 795	64 907	3 207 749	18 287 247	1 210 450
Finansielle derivater	224 368	0	6 997	15 327	45 688	112 094	44 262
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	0	0
Sum	30 429 697	7 426 181	15 792	80 234	3 253 437	18 399 341	1 254 712
Netto kontantstrøm	6 425 035	-7 426 181	1 068 815	206 890	-584 587	-9 207 005	22 367 103

Likviditetsrisiko KLP Bankholding AS konsern

Forfallsanalyse for eiendeler og forpliktelser per 31. desember 2014:

Tusen kroner	Sum	Udefinert	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	31 810 382	0	127 685	268 589	1 645 024	6 713 726	23 055 358
Verdipapirer	3 664 154	0	246	121 358	253 505	3 030 798	258 248
Fordringer på kredittinstitusjoner	1 117 612	1 117 612	0	0	0	0	0
Sum	36 592 148	1 117 612	127 931	389 947	1 898 529	9 744 523	23 313 607
Gjeld til innskytere	6 250 873	6 250 873	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22 688 891	0	12 126	79 319	2 592 935	18 597 228	1 407 283
Finansielle derivater	247 177	0	8 535	10 911	52 892	126 273	48 566
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	0	0
Sum	29 186 941	6 250 873	20 661	90 230	2 645 827	18 723 501	1 455 849
Netto kontantstrøm	7 405 207	-5 133 261	107 270	299 716	-747 298	-8 978 978	21 857 758

Note 18 Finansielle eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

KLP Bankholding AS

Det er ingen eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør i selskapet KLP Bankholding AS

KLP Bankholding AS konsern 31.12.2015						Relaterte beløp ikke presentert netto
Tusen kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler /gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	148 375	0	148 375	-148 375	-2 900	0
Sum	148 375	0	148 375	-148 375	-2 900	0
GJELD						
Finansielle derivater	366 706	0	366 706	-148 375	-1 020	217 311
Sum	366 706	0	366 706	-148 375	-1 020	217 311

KLP Bankholding AS

Det er ingen eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør i selskapet KLP Bankholding AS

KLP Bankholding AS konsern 31.12.2014						Relaterte beløp ikke presentert netto
Tusen kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler /gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	187 413	0	187 413	-187 413	-3 101	0
Sum	187 413	0	187 413	-187 413	-3 101	0
GJELD						
Finansielle derivater	448 146	0	448 146	-187 413	-2 239	258 494
Sum	448 146	0	448 146	-187 413	-2 239	258 494

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP Bank konsernet. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

Note 19 Verdipapirgjeld - børsnoterte obligasjoner med fortrinnsrett og sertifikater

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
0	0	Obligasjoner, nominell verdi	22 355 000	21 452 000
0	0	Verdijusteringer	122 014	155 222
0	0	Opptjente renter	54 646	79 946
0	0	Egenbeholdning, nominell verdi	-630 000	0
0	0	Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21 901 660	21 687 168

Tusen kroner	Balanse 31.12.2015	Emitert	Forfall/innløst Tilbakekjøpt	Andre endringer	Balanse 31.12.2014
KLP Bankholding AS					
Endring av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer					
Obligasjoner, nominell verdi	0	0	0	0	0
Verdijusteringer	0	0	0	0	0
Opptjente renter	0	0	0	0	0
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0

Tusen kroner	Balanse 31.12.2015	Emitert	Forfall/innløst Tilbakekjøpt	Andre endringer	Balanse 31.12.2014
KLP Bankholding AS konsern					
Endring av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer					
Obligasjoner, nominell verdi	22 355 000	4 820 000	-3 917 000	0	21 452 000
Verdijusteringer	122 014	0	0	-33 208	155 222
Opptjente renter	54 646	0	0	-25 300	79 946
Egenbeholdning, nominell verdi	-630 000	0	-630 000	0	0
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21 901 660	4 820 000	-4 547 000	-58 508	21 687 168

Note 20 Innskudd fra kunder

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
0	0	Innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	7 426 181	6 250 873
0	0	Sum innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	7 426 181	6 250 873
Kundeinnskudd fordelt på kundegrupper				
0	0	Innskudd fra kunder person marked	6 043 518	5 072 277
0	0	Innskudd fra kunder offentlig marked	1 382 663	1 178 596
0	0	Sum innskudd fra kunder	7 426 181	6 250 873

Note 21 Aksjer i konsernselskap

KLP Bankholding AS Tusen kroner Foretak i samme konsern	Eierandel %	Anskaffelseskost	Bokført verdi 31.12.2015	Bokført verdi 31.12.2014
KLP Banken AS	100	1 390 000	1 390 000	1 190 000

Note 22 Driftsmidler

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
0	0	Anskaffelseskost 01.01	777	777
0	0	Anskaffet i perioden	0	0
0	0	Avgang i perioden	0	0
0	0	Anskaffelseskost 31.12	777	777
0	0	Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-277	-196
0	0	Årets avskrivninger	-32	-82
0	0	Akk.avskrivninger	-309	-278
0	0	Bokført verdi	468	499

Note 23 Immaterielle eiendeler

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
0	0	Anskaffelseskost 01.01	29 142	29 142
0	0	Tilgang	3 984	0
0	0	Avgang	0	0
0	0	Anskaffelseskost 31.12	33 126	29 142
0	0	Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-10 639	-8 044
0	0	Årets ordinære avskrivninger	-3 365	-2 595
0	0	Nedskrivning	-1 338	0
0	0	Bokført verdi	17 784	18 503
Avskrivningstid			7 år	

Det er pr 30.11.2015 foretatt nedskrivning på immaterielle eiendeler med kr. 1.338.435,-.

Bakgrunnen for dette er at KLP Banken i 2016 vil starte opp et prosjekt som har som mål å erstatte nåværende Mobilbank med en ny utgave. Eksisterende Mobilbank forventes å bli utfaset i andre halvår 2016. Gjenværende bokført verdi er kr. 377.143,- pr 31.12.15, og dette anses for å tilsvare bruksverdi.

Note 24 Kapitaldekning

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
1 195 000	1 395 000	Aksjekapital og overkurs	1 395 000	1 195 000
50	50	Annen egenkapital	117 684	94 229
1 195 050	1 395 050	Sum egenkapital	1 512 684	1 289 229
0	0	Fradrag goodwill og andre immatrielle eiendeler	-17 784	-18 053
0	0	Utsatt skattefordel	-9 452	0
1 195 050	1 395 050	Ren kjernekapital	1 485 448	1 271 176
0	0	Tilleggskapital	0	0
0	0	Tilleggskapital	0	0
1 195 050	1 395 050	Sum tellende ansvarlig kapital	1 485 448	1 271 176
95 294	111 364	Kapitalkrav	673 046	598 510
1 099 756	1 283 686	Overskudd av ansvarlig kapital	812 402	672 666
		Beregningsgrunnlag kredittrisiko:		
1 017	1 010	Institusjoner	230 357	266 398
1 190 000	1 390 000	Foretak	0	0
0	0	Stater	0	0
0	0	Offentlig eide foretak	0	0
0	0	Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	4 079 988	3 180 713
0	0	Lokale og regionale myndigheter	3 339 625	3 311 173
0	0	Obligasjoner med fortrinnsrett	262 689	311 967
0	0	Forfalte engasjementer	98 091	78 758
0	0	Øvrige engasjementer	712	1 064
1 191 017	1 391 010	Beregningsgrunnlag kredittrisiko	8 011 462	7 150 073
95 281	111 281	Kredittrisiko	640 917	572 006
13	83	Operasjonell risiko	32 129	26 504
95 294	111 364	Samlet kapitalkrav eiendeler	673 046	598 510
100,3 %	100,2 %	Ren kjernekapitaldekning prosent	17,7 %	17,0 %
0,0 %	0,0 %	Tilleggskapital prosent	0,0 %	0,0 %
100,3 %	100,2 %	Kapitaldekning prosent	17,7 %	17,0 %
100,0 %	100,0 %	Uvektet kapitaldekning	4,7 %	4,2 %
Kapitalkrav		Kjernekapital	Tilleggskapital	Ansvarlig kapital
Minstekrav uten buffere		4,5 %	3,5 %	8,0 %
Bevaringsbuffer		2,5 %	0,0 %	2,5 %
Systemrisikobuffer		3,0 %	0,0 %	3,0 %
Motsyklisk buffer		1,0 %	0,0 %	1,0 %
Gjeldende kapitalkrav inkl. buffere		11,0 %	3,5 %	14,5 %

Note 25 Skatt

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
1 101	-250	Regnskapsmessig resultat før skatt	49 369	28 349
0	0	Andre resultatkomponenter: Estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler	7 012	-5 722
0	0	Forskjeller mellom regnskapsmessig- og skattemessig resultat: Tilbakeføring av verdiendring finansielle eiendeler	36 644	294
-1 424	0	Andre permanente forskjeller	138	386
0	0	Endring i forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	-2 622	10 229
-323	-250	Skattemessig resultat	90 541	33 536
1 424	250	Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	0
0	0	Avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	-32 426
1 101	0	Grunnlag for betalbar skatt	90 541	1 110
-1 101	0	Fremførbart underskudd fra tidligere år	-21	-1 140
1 101	0	Årets endring i fremførbart underskudd	0	1 110
0	0	Sum fremførbart underskudd pr 31.12	-21	-30
0	0	Skattemessig overskudd	90 541	-30
0	0	Skattereduserende midlertidige forskjeller: Driftsmidler	-23	-25
0	0	Finansielle instrumenter	-47 333	-61 805
0	0	Sikring av innlån	-35 113	-45 426
0	0	Pensjonsforpliktelse	-5 626	-6 853
0	0	Andre forskjeller	-2 003	0
0	0	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-90 098	-114 109
0	0	Utlån til kunder og kredittforetak	80 562	104 967
0	0	Verdipapirer	0	8 029
0	0	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	80 562	112 996
0	0	Netto midlertidige forskjeller	-9 536	-1 113
0	0	Fremførbart underskudd	-21	-21
0	0	Utsatt skatt på fremførbart underskudd	-6	-6
0	0	Utsatt skattefordel	-9 542	-1 119
0	0	Balanseført utsatt skattefordel	-9 542	-1 119
0	0	Skatt av konsernbidrag	24 446	8 756
0	0	Balanseført utsatt skatt	24 446	8 756
297	0	Resultatført endring av utsatt skatt	14 173	7 762
0	0	Korr. for skatt på direkte balansef. forskj. som inngår i beregn. av uts. skatt	1 893	-1 545
0	0	Resultatført skatt	16 066	6 217
0	0	Oppsummering av årets skattekostnad Resultatført skatt som vedrører tidligere år	42	0
0	0	Skatt på avgitt konsernbidrag	24 446	8 755
297	0	Resultatført endring av utsatt skatt	-8 423	-2 538
297	0	Sum skattekostnad	16 065	6 217
27,0 %	0,0 %	Effektiv skatteprosent	28,5 %	27,5 %
0	0	Avstemming av skatteprosent: Permanente forskjeller	322	384
0	0	28 % Skatt permanente forskjeller	87	104
297	0	Korrigert skatt	15 978	6 113
0	0	Endring utsatt skattefordel som følge av endret skattesats	-764	0
27,0 %	0,0 %	Skatteprosent	27 %	27,0 %

Note 26 Pensjonsansvar egne ansatte

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»). Selskapet tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Selskapet har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2 og 3.

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Pensjonskostnader						
Nåverdi av årets opptjening	6 691	573	7 264	5 500	523	6 023
Administrasjonsomkostning	172	0	172	170	0	170
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	968	81	1 048	799	74	873
Resultatført planendring	0	0	0	-2 537	-297	-2 834
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift og adm	7 831	654	8 484	3 933	300	4 232
Netto finanskostnad						
Rentekostnad	961	231	1 192	1 210	339	1 549
Forventet avkastning	-562	0	-562	-800	0	-800
Forvaltningsomkostning	101	0	101	212	0	212
Netto rentekostnad	500	231	731	622	339	961
Arbeidsgiveravgift - Netto rentekostnad	71	33	103	88	48	136
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift	571	263	834	710	387	1 097
Estimatavvik pensjoner						
Aktuarielt tap (gevinst)	-5 245	-900	-6 145	4 119	895	5 015
Arbeidsgiveravgift	-740	-127	-867	581	126	707
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift	-5 984	-1 027	-7 012	4 700	1 022	5 722
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	2 417	-110	2 307	9 343	1 709	11 052

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Pensjonsforpliktelser						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	37 332	9 244	46 576	35 709	9 578	45 288
Pensjonsmidler	26 852	0	26 852	23 043	0	23 043
Netto forpliktelse før arb.avgift	10 480	9 244	19 724	12 666	9 578	22 244
Arbeidsgiveravgift	1 478	1 303	2 781	1 786	1 351	3 136
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	38 810	10 548	49 357	37 495	10 929	48 424
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	11 958	10 548	22 505	14 452	10 929	25 381

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Avstemming pensjonsforpliktelse						
Balanseført nto forpliktelse/(midler) 01.01	14 452	10 929	25 381	10 345	9 544	19 889
Resultatført pensjonskostnad	7 831	654	8 484	3 933	300	4 232
Resultatført finanskostnad	571	263	834	710	387	1 097
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift	-5 984	-1 027	-7 012	4 700	1 022	5 722
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-607	-33	-640	-647	-40	-687
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-4 304	-237	-4 542	-4 588	-284	-4 873
Balanseført nto forpliktelse/(midler) 31.12	11 958	10 548	22 505	14 452	10 929	25 381

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Endring i pensjonsforpliktelser						
Brutto pensjonsmidler 01.01 før planendring	37 495	10 929	48 424	28 803	9 544	38 347
Planendring	0	0	0	-2 537	-297	-2 834
Brutto pensjonsforpliktelse etter planendring	37 495	10 929	48 424	26 266	9 247	35 514
Nåverdi av årets opptjening	6 691	573	7 264	5 500	523	6 023
Rentekostnad	961	231	1 192	1 210	339	1 549
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	-5 559	-1 027	-6 586	5 406	1 022	6 427
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	968	81	1 048	799	74	873
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	71	33	103	88	48	136
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-607	-33	-640	-647	-40	-687
Utbetalinger	-1 210	-237	-1 448	-1 127	-284	-1 411
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	38 810	10 548	49 357	37 495	10 929	48 424

Note 26 Pensjonsansvar egne ansatte (forts.)

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Endring i pensjonsmidler						
Pensjonsmidler 01.01	23 043	0	23 043	18 458	0	18 458
Forventet avkastning	562	0	562	800	0	800
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	426	0	426	705	0	705
Administrasjonsomkostning	-172	0	-172	-170	0	-170
Finansomkostning	-101	0	-101	-212	0	-212
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	4 304	237	4 542	4 588	284	4 873
Utbetalinger	-1 210	-237	-1 448	-1 127	-284	-1 411
Pensjonsmidler 31.12	26 852	0	26 852	23 043	0	23 043

Tusen kroner	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Pensjonsordningens over-/ underfinansiering						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	38 810	10 548	49 357	37 495	10 929	48 424
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	26 852	0	26 852	23 043	0	23 043
Netto pensjonsforpliktelse	11 958	10 548	22 505	14 452	10 929	25 381

31.12.2015

31.12.2014

Økonomiske forutsetninger (felles for alle pensjonsordningene)

Diskonteringsrente	2,70 %	2,30 %
Lønnsvekst	2,50 %	2,75 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,48 %	1,73 %
Forventet avkastning	3,30 %	2,30 %

Til målingen av pensjonskostnaden for 2015 anvendes forutsetninger per 31.12.2014, mens for beregning av pensjonsforpliktelsen 31.12.2015 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2015. Forutsetningene er basert på markedssituasjonen per 31.12.2015 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

Aktuarielle forutsetninger

KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»):

En viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivinger.

Uttak av AFP i 2015 (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere):

Kostnadene til AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 45 prosent som går av med AFP-pensjon. Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelsen.

Frivillig avgang for Fellesordning i 2015 (i %)

Alder (i år)	<20	20-23	24-29	30-39	40-50	51-55	>55
Turnover	20 %	15 %	10 %	7,5 %	5 %	2 %	0 %

Pensjoner over driften:

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013BE lagt til grunn som i Fellesordningen

Aantall	Fellesordningen	Over drift	2015	Fellesordningen	Over drift	2014
Medlemstatus						
Antall aktive	57	3	60	56	3	59
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	16	4	20	9	4	13
Antall pensjoner	11	1	12	8	2	10

Note 26 Pensjonsansvar egne ansatte (forts.)

	2015	2014
Pensjonsmidlenes sammensetning:		
Eiendom	12,8 %	11,1 %
Utlån	12,3 %	10,9 %
Aksjer	19,8 %	20,4 %
Anleggs- /HTF- obligasjoner	26,9 %	27,6 %
Omløpsobligasjoner	20,6 %	21,4 %
Likviditet/ pengemarked	7,6 %	8,7 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året. Verdijustert avkastning av eiendelene ble 3,6 prosent i 2015 og 6,9 prosent i 2014.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2016 – 31. desember 2016 er 14,3 millioner kroner.

Sensitivitetsanalyse per 31.12.2015

Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	9,9 %
Årets opptjening	13,5 %
Lønnsvekst økes med 0,25%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	1,3 %
Årets opptjening	3,1 %
Dødeligheten styrkes med 10%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	2,5 %
Årets opptjening	1,9 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det et lite sannsynlig scenario og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,1.

Note 27 Lønn og forpliktelser for ledende personer m.v.

2015 Tusen kroner	Utbetalt fra KLP Bankholding AS					Utbetalt fra annet selskap i samme konsern						
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Planendring pensjons- ytelse	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Planendring pensjons- ytelse	Lån	Rentesats per 31.12.2015	Avdrags- plan ¹⁾
Ledende ansatte												
Leif Magne Andersen, adm. direktør	-	-	-	-	-	1 968	154	734	-	4 737	2,25-2,45	A42/A44
Arnulf Arnøy, direktør offentlig marked ²⁾	-	-	-	-	-	1 161	86	430	-	919	2,25	A28
Christopher A. Steen, avdelingsleder finans	-	-	-	-	-	1 140	24	251	-	2 939	2,25-2,45	A34/A42
Styret												
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	-	3 694	167	1 509	-	10 017	2,25	A45
Aage E. Schaanning	-	-	-	-	-	3 264	150	1 301	-	3 127	2,25-2,45	A22/A23
Mette-Jorunn Meisland ²⁾	-	-	-	-	-	795	90	256	-	5 925	2,25-2,45	A38
Aina Iren Slettedal Eide	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Otto Langmoen	6	-	-	-	-	110	-	-	-	1 085	2,45	Fleksilån
Eva M. Salvesen	6	-	-	-	-	152	-	-	-	-	-	-
Christin Kleppe, valgt av og blant de ansatte	6	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-
Kontrollkomité												
Ole Hetland	-	-	-	-	-	98	-	-	-	-	-	-
Bengt P. Johansen	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Berit Bore	-	-	-	-	-	86	-	-	-	-	-	-
Dordi E. Flormælen	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Thorvald Hillestad	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Representantskap												
Sum representantskap	-	-	-	-	-	74	-	-	-	13 791	-	-
Ansatte												
Sum lån ansatte i KLP Bankholding AS konsern	-	-	-	-	-	-	-	-	-	96 571	-	-

Note 27 Lønn og forpliktelser for ledende personer m.v. (forts.)

2014	Utbetalt fra KLP Bankholding AS					Utbetalt fra annet selskap i samme konsern						
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Rentesats per 31.12.2014	Avdragsplan ¹⁾
Tusen kroner												
Ledende ansatte												
Leif Magne Andersen, adm. direktør	-	-	-	-	-	1 927	149	667	-64	4 886	2,90-3,15	A42/A44
Arnulf Arnøy, direktør offentlig marked	-	-	-	-	-	1 474	110	582	-276	1 242	2,90	A31
Christopher A. Steen, avdelingsleder finans	-	-	-	-	-	1 067	17	196	-116	2 990	2,90-3,15	A38/A42
Styret												
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	-	3 569	164	1 257	-1 133	7 211	2,70-3,15	A41
Aage E. Schaanning	-	-	-	-	-	3 190	149	1 085	-1 048	3 426	2,70-3,15	A22/A31
Mette-Jorunn Meisland	-	-	-	-	-	1 348	149	452	-433	5 987	2,90-3,15	A38
Jan Otto Langmoen	6	-	-	-	-	102	-	-	-	-	-	-
Eva M. Salvesen	6	-	-	-	-	132	-	-	-	-	-	-
Christin Kleppe, valgt av og blant de ansatte	3	-	-	-	-	49	-	-	-	-	-	-
Mette Rinde, valgt av og blant de ansatte ²⁾	3	-	-	-	-	48	-	-	-	-	-	-
Kontrollkomité												
Ole Hetland	-	-	-	-	-	97	-	-	-	-	-	-
Bengt P. Johansen	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Mathilde Irene Skiri	-	-	-	-	-	39	-	-	-	-	-	-
Berit Bore	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-
Dordi E. Flormælen	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Thorvald Hillestad	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Representantskap												
Sum representantskap	-	-	-	-	-	75	-	-	-	14 283	-	-
Ansatte												
Sum lån ansatte i KLP Bankholding AS konsern	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63 010	-	-

¹⁾ S=serielån, A=annuitetslån, siste avdrag

²⁾ Vedkommende har fratrudd vervet i løpet av året.

³⁾ Planendring pensjonsytelse viser effekten av levealdersjustering for årskullene fra 1954 vedtatt i 2008, samt endringer i uførepensjonsreglene vedtatt i 2014. Begge disse planendringene ble innarbeidet i beregning av pensjonsforpliktelsen i 2014

Styret i KLP har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et kompensasjonsutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningene i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Administrerende direktør har, i likhet med øvrige ansatte i bankkonsernet, ingen avtale om prestasjonslønn (bonus) eller lønnsgaranti. Han har pensjonsalder på 65 år. All godtgjørelse er utbetalt fra det heleide datterselskapet KLP Banken AS.

Direktør offentlig marked gikk over i annen stilling i KLP Banken i oktober. De opplyste ytelser gjelder for den perioden han fungerte i stillingen som direktør offentlig marked. Han var også administrerende direktør i det heleide datter-datterselskapet KLP Kommunekreditt fram til han byttet stilling. Han motok ingen godtgjørelse for det vervet. All hans godtgjørelse ble utbetalt fra datterselskapet KLP Banken. Han har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus), men har en lønnsgaranti på 21 måneder ved oppsigelse/avtalt fratreden. Han har rett til full alderspensjon fra fylte 62 år.

Avdelingsleder finans innehar vervet som administrerende direktør i det heleide datter-datterselskapet KLP Boligkreditt AS. Han mottar ingen godtgjørelse for dette vervet, og har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus) eller lønnsgaranti. All godtgjørelse til vedkommende er utbetalt fra datterselskapet KLP Banken AS. Hans pensjonsalder er 70 år.

Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre fordeler ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet.

Honorar for styremedlemmer fastsettes av representantskapet. Selskapet har felles representantskap med resten av selskapene i KLP Bankholding konsern. Styremedlemmer som er ansatt i KLP-konsernet uten å være valgt av og blant de ansatte mottar ikke honorar for styrevervet. Ytelser utover mottatt styrehonorar for styremedlemmer ansatt i KLP-konsernet oppgis bare dersom disse inngår i gruppen ledende ansatte i KLP-konsernet.

KLP Bankholding AS har felles kontrollkomité med resten av KLP - konsernet.

Alle ytelser er oppgitt uten påslag for arbeidsgiveravgift.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no.

Note 28 **Antall ansatte**

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
0	0	Antall årsverk	59	55
0	0	Antall ansatte per 31.12	61	58
0	0	Gjennomsnittlig antall ansatte	60	56,5

Note 29 **Lønn og administrasjonskostnader**

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
0	0	Lønn	-45 935	-38 582
0	0	Arbeidsgiveravgift	-6 683	-5 609
0	0	Pensjoner	-7 887	-4 232
0	0	Andre ytelser	-320	-553
0	0	Sum	-60 824	-48 976

Note 30 **Annen gjeld og avsetning for påløpte kostnader**

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
0	0	Mellomværende med selskap i samme konsern	25 025	27 573
18	0	Kreditorer	1 583	7 314
19	0	Diverse gjeld	3 035	3 971
37	0	Sum annen gjeld	29 643	38 858
0	0	Forskuddstrekk	2 738	2 647
0	0	Arbeidsgiveravgift	1 982	1 869
0	0	Feriepenger	4 499	4 173
0	0	Pensjonsforpliktelser	22 505	25 381
0	0	Mva	170	301
0	0	Avsatte kostnader	6 027	2 366
0	0	Sum påløpte kostnader og forpliktelser	37 920	36 737

Note 31 **Andre eiendeler**

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
1 424	250	Mellomværende med selskap i samme konsern	437	492
0	0	Forskuddsbetalte kostnader	1 156	1 360
1 424	250	Sum	1 593	1 852

Note 32 Transaksjoner med nærstående parter

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
		Resultatposter		
0	0	KLP, honorarer låneforvaltning	57 620	58 000
0	0	KLP Kapitalforvaltning AS, honorar utførte tjenester	-422	-434
0	0	KLP, Husleie	-3 692	-3 557
0	0	KLP, pensjonspremie	-7 887	-3 603
0	0	KLP, stabstjenester (selvkost)	-46 386	-42 214
0	0	KLP, subsidiert rente ansattlån	1 065	1 856
0	0	Sum	298	10 048
KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
		Balanseposter		
0	0	KLP, avregning lån	-16 448	-17 051
		Netto mellomværende til:		
0	0	KLP	-8 498	-10 430
0	250	KLP Banken AS, konsernbidrag	0	0
1 424	0	KLP Kommunekreditt AS, konsernbidrag	0	0
0	0	KLP konsernselskaper, netto øvrige mellomværende	358	400
1 424	250	Sum	-24 588	-27 081

Transaksjoner med nærstående parter er gjennomført til generelle markedsbetingelser, med unntak av selskapets andel av fellesfunksjoner (stabstjenester), som er fordelt til selvkost. Fordringen er basert på faktisk bruk. Alle mellomværende blir gjort opp fortløpende.

Note 33 Honorar til revisor

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
2014	2015		2015	2014
54	54	Ordinær revisjon	1 172	1 012
0	8	Attestasjonstjenester	187	355
0	0	Skatterådgivning	0	255
0	0	Andre tjenester utenfor revisjonen	0	14
54	61	Sum honorar til revisor	1 358	1 636

Beløpene ovenfor er inklusive merverdiavgift.

Note 34 Betingede forpliktelser

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
0	0	Ubenyttede kredittrammer utlån	351 309	374 701
0	0	Lånetilsagn	273 714	348 718
0	0	Sum betingede forpliktelser	625 023	723 419

Note 35 Kontanter og kontantekvivalenter

KLP Bankholding AS		Tusen kroner	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2014	31.12.2015		31.12.2015	31.12.2014
3 663	4 800	Kontanter og bankinnskudd	978 392	1 117 612
3 663	4 800	Sum kontanter og bankinnskudd	978 392	1 117 612

I kontantstrømoppstillingen omfatter kontanter og kontantekvivalenter følgende:

3 663	4 800	Kontanter og bankinnskudd	978 392	1 117 612
0	0	Bankkontoer til bruk for kjøp og salg av verdipapirer	-28 316	-43 599
3 663	4 800	Likviditetsbeholdning ved utgangen av perioden	950 075	1 074 012

Til generalforsamlingen i KLP Bankholding AS

Revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for KLP Bankholding AS som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, endringer i egenkapital og kontantstrøm for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder etter regnskapsloven § 3-9, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernet KLP Bankholding AS' finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder etter regnskapsloven § 3-9.

Revisors beretning - 2015 - KLP Bankholding AS, side 2

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon" mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings-skikk i Norge.

Trondheim, 9. mars 2016

PricewaterhouseCoopers AS

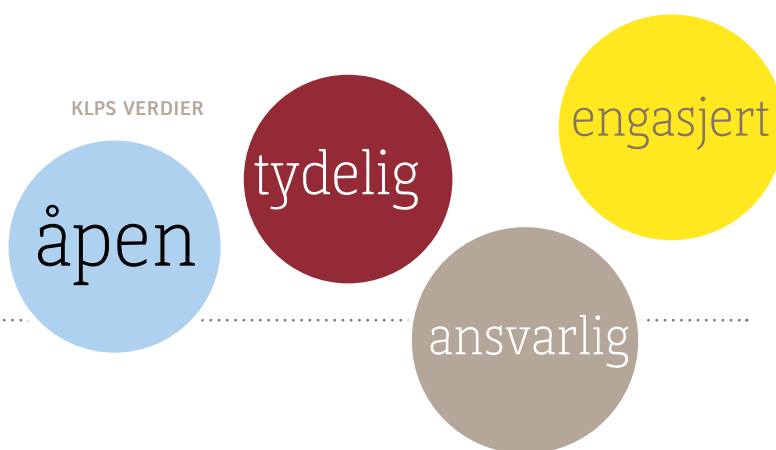
A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Rune Kenneth S. Lædre', written in a cursive style.

Rune Kenneth S. Lædre
Statsautorisert revisor

KLP LEVERER PRODUKTER OG TJENESTER INNEN:

- PENSJON OG PENSJONSKASSETJENESTER
- BANK
- FORSIKRING
- FOND OG KAPITALFORVALTNING

KLPs VERDIER

Dette er KLP

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP) er Norges største livsforsikringsselskap.

KLPs hovedmål er å være Norges ledende leverandør av pensjon til offentlig sektor. KLPs viktigste oppgave er å utbetale riktig pensjon til rett tid, og å forvalte pensjonsmidlene til forsikringstakerne på en god og sikker måte. Avkastningen på pensjonskapitalen skal være konkurransedyktig, servicen skal være god og driften effektiv med lave kostnader.

Selskapet leverer tjenester til arbeidsgivere og ansatte i kommuner og fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter i offentlig og privat sektor.

Hovedproduktet er offentlig tjenestepensjon, slik pensjonsordningen er bestemt i tariffavtaler og ved lov. Konsernet er også en stor leverandør av skadeforsikringer, banktjenester og fondsprodukter. KLP Eiendom er Nordens tredje største eiendomsforvalter.

Markedsleder – offentlig tjenestepensjon

KLP er den dominerende leverandør av fondert offentlig tjenestepensjon, etter tre år med ekstraordinær vekst etter konkurrentenes beslutning om å trekke seg ut av markedet for forsikret ordning.

Ved inngangen til 2016 har 419 kommuner og fylkeskommuner sin pensjonsordning i selskapet. 29 av 30 helseforetak og de 4 regionale helseforetakene har en eller flere pensjonsavtaler med KLP. I tillegg har om lag 2 500 bedrifter sin pensjonsordning i KLP. Selskapets pensjonsordninger omfat-

ter mer enn 440.000 yrkesaktive og 248.000 pensjonister. Også 200.000 medlemmer har en pensjonsrettighet i KLP fra tidligere arbeidsforhold.

God avkastning og lave kostnader

KLP har gjennom flere år kunnet vise til god avkastning og lave kostnader. Dette har gitt KLP en sterk posisjon i markedet for offentlig tjenestepensjon. Tilliten denne posisjonen gir, er en mulighet KLP vil benytte til å videreutvikle kjernevirksomheten og styrke øvrig forretningsvirksomhet.

Medlemssatsing i fremgang

KLP tilbyr også personkundeprodukter og tjenester innen finans og forsikring. Produktene er rettet mot personer som er ansatt i virksomheter som har KLP som pensjonsleverandør, samt pensjonister som får pensjon fra KLP. Nærmere 47 000 medlemmer er nå kunder i et eller flere av KLP-konsernets personprodukter. Medregnet øvrige kunder er det totale antallet 67 500.

KLP skal
levere trygge og
konkurransedyktige finans-
og forsikringstjenester til
offentlig sektor, virksomheter
med tilknytning til denne
og deres ansatte.

Produktene som tilbys medlemmene innen bank, skadeforsikring og fond er konkurransedyktige både i pris og innhold, noe vekst i volum og antall kunder viser. Finansportalen og andre sammenligninger rangerer KLPs medlemsprodukter til å være blant de beste. Kundetilstrømmingen viser også at medlemstilbudet begynner å bli kjent, noe som i stor grad kan tilskrives de markedsføringsaktivitetene som er gjennomført.

DE ALLER FLESTE KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER HAR EN KUNDERELASJON TIL KLP. KLPs HOVEDKONTOR LIGGER I OSLO. KLP HAR OGSÅ ET KONTOR I BERGEN SOM IVARETAR TJENESTER OG SERVICE INNEN LIV OG PENSJON. EIENDOMSSSELKAPET HAR KONTORER I OSLO, TRONDHEIM, KØBENHAVN OG STOCKHOLM. BANKEN HAR KONTORER I TRONDHEIM OG OSLO.

God personlig behandling og service er et kjennetegn på KLPs kundearbeid. Det ble bekreftet gjennom måling av kundetilfredsheten blant KLPs kunder (personkunder) høsten 2015. Resultatene er svært positive og både Bank og Forsikring har en score på 74 eller høyere. Det er meget bra, også sammenlignet med andre finansinstitusjoner i Norge. Kundene er spesielt fornøyd med service, responstid og personlig behandling.

Godt omdømme

KLP hadde en sterk utvikling i omdømmet i 2015 og gikk opp fra 46 til 53 poeng i TNS sin årlige omdømmemåling. KLP er dermed blant de best ansette finansselskapene i befolkningen, bare Skandiabanken har bedre omdømme. Kommunalt ansatte har bedret oppfatningen av KLP, dette forklarer i stor grad utviklingen. Oppfatningen av KLP har bedret seg på alle omdømmeaspektene, men i særlig grad på økonomisk soliditet. Andelen som mener KLP gjør det bra økonomisk økte fra 28 prosent til 39 prosent. 76 prosent svarer at de har stor tillit til KLP.

Selskapsform

Det er kundene med offentlig tjenstepensjon i KLP som eier selskapet. Den gjensidige selskapsmodellen er økonomisk rasjonell og bidrar til at all verdiskapning tilfaller disse kundene. Selskapet har ingen eksterne investorer som skal ha betalt for å stille kapital til rådighet for virksomheten.

939

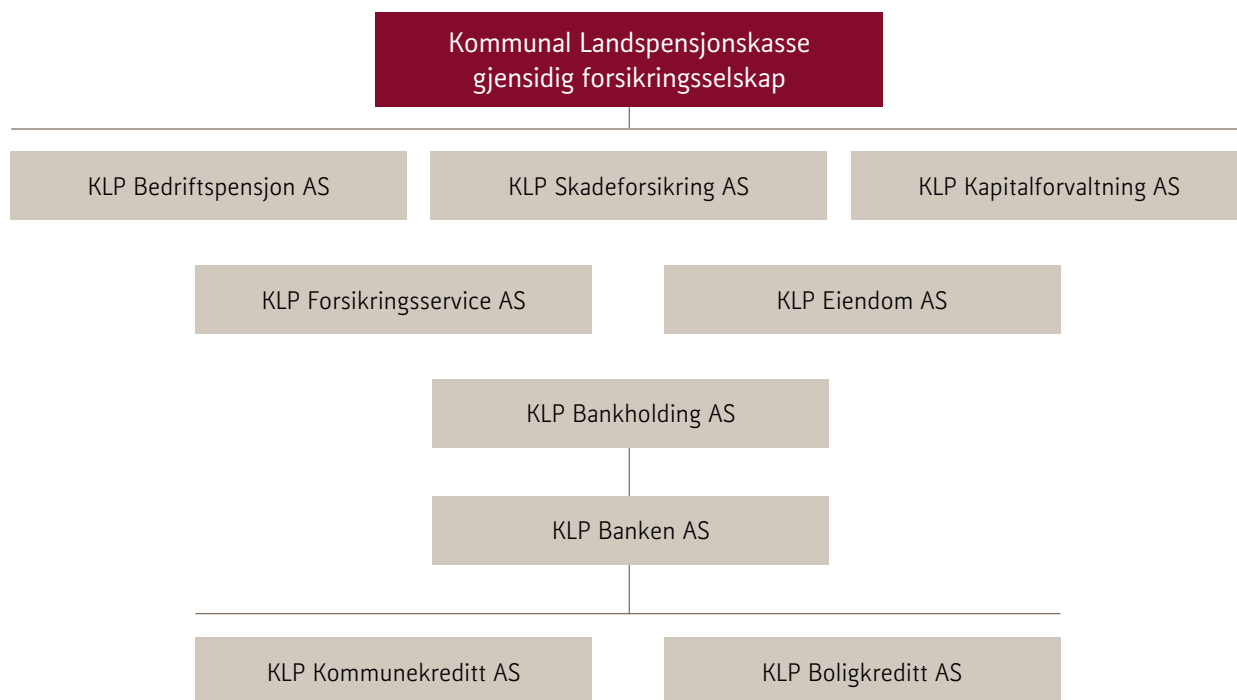
ANSATTE I KLP-KONSERNET
PR 31.12.15

KLP har syv heleide datterselskaper som er organisert som aksjeselskap. Datterselskapene ble opprettet for å støtte KLPs kjernevirksomhet og for å kunne tilby trygge og konkurransedyktige tjenester til KLPs eiere og deres ansatte.

KLP-konsernet har mer enn 900 ansatte, og en forvaltningskapital på over 540 milliarder ved utgangen av 2015.

KLP leverer produkter og tjenester innen:

- Pensjon og pensjonskassetjenester
- Bank
- Forsikring
- Fond og kapitalforvaltning

KLP BANKEN AS er en nettbank som tilbyr boliglån og innskudd. Det gir grunnlaget for effektiv drift og lave kostnader. Det var over 36 700 aktive personkunder i banken ved årsskiftet. Banken med datterselskaper hadde ved utgangen av 2015 en utlånsbalanse på 26,4 milliarder kroner, hvorav 10,7 milliarder til boligformål og 15,7 milliarder til kommuner og kommunale selskaper.

Den samlede virksomheten i KLP Banken AS med datterselskaper er inndelt i forretningsområdene personmarked (PM) og offentlig marked (OM). Virksomheten er landsdekkende og selskapenes hovedkontor ligger i Trondheim.

KLP Boligkreditt AS er datterselskap av KLP Banken og fikk konsesjon som boligkredittforetak i 2014. En andel av konsernets utlån i personmarkedet er overført til selskapet. Virksomheten finansieres i hovedsak ved utstedelse av obligasjoner med sikkerhet i boliglån.

KLP Kommunekreditt AS er også datterselskap av KLP Banken. Selskapet har som mål å være en sentral finanspartner for offentlig sektor. KLP Kommunekreditt finansierer et bredt spekter av kommunenes lånebehov til eksempelvis skoler, barnehager, omsorgsboliger og prosjekter i kommunenes klima- og energiplaner samt en del av kommunenes infrastruktur.

543

MILLIARDER KRONER I FORVALTNINGSKAPITAL
VED UTGANGEN AV 2015

KLPs visjon
er å være den
beste partner
for dagene som
kommer.

KLP SKADEFORSIKRING AS tilbyr forsikringsløsninger til kommunal sektor og bedrifter, og til personmarkedet med spesielle fordeler for medlemmer i KLP. Ved utgangen av 2015 hadde selskapet et kunde-forhold til 318 kommuner, 14 fylkeskommuner og 2 914 bedrifter, hvorav 29 er helseforetak. Innen personmarkedet hadde selskapet 33 250 kunder.

KLP FORSIKRINGSSERVICE AS har spesialkompetanse på offentlige pensjonsordninger og tilbyr et fullt spekter av pensjonskassetjenester.

KLP BEDRIFTSPENSJON AS tilbyr innskuddsbasert tjenestepensjon, herunder forvaltning av pensjonskapitalbevis, til bedrifter i privat og offentlig sektor. Selskapets samlede forvaltningskapital er på 2 943 millioner.

KLP KAPITALFORVALTNING AS forvalter midler på vegne av forsikringsvirksomheten i KLP-konsernet og andre kunder gjennom KLP-fondene. KLP Kapitalforvaltning AS er et fondsforvaltningsselskap med konsesjon fra Finanstilsynet til å forvalte verdipapirfond og alternative investeringsfond, samt å yte investeringstjenesten aktiv forvaltning og tilknyttede tjenester. Selskapet forvaltet ved utgangen av året 398 milliarder kroner på vegne av sine kunder.

KLP EIENDOM AS er en av Norges største eiendomsforvaltere med 1.780.000 kvadratmeter lokaler og 373.000 kvadratmeter festetomter til forvaltning, samt betydelige prosjekter under utvikling. Eiendomsmassen hadde pr 31.12.2015 en verdi på 55,4 milliarder kroner. KLP Eiendom har virksomhet i Norge, Sverige, Danmark, Luxembourg og London. Eiendommene har god beliggenhet, høy bygningsmessig standard og effektiv arealutnyttelse. KLP Eiendom forvalter kun konsernets eiendommer, og tilbyr ikke eiendomsforvaltning for eksterne.

Samfunnsansvar

KLP har et mål om å bidra til en bærekraftig offentlig sektor og å integrere bærekraft og ansvarlighet i alle forretningsprosesser. Vi opplever at våre eiere og andre interessenter blir stadig mer opptatt av dette.

KLPs arbeid med samfunnsansvar kan oppsummeres i fire områder:

1. Ansvarlighet i investeringer og produkter
2. Miljøløsninger
3. Deling av kunnskap
4. Lokalt engasjement

Dette er områder pekt ut av ansatte, ledelsen og enkelte eksterne interessenter som områder av høy vesentlighet.

ANSVARLIGHET I INVESTERINGER OG PRODUKTER

KLP har som mål å være blant de ledende finansinstitusjoner i Norge innen ansvarlige investeringer. Virkemidlene KLP bruker i denne

sammenheng er eierskapsutøvelse, utelukkelse og investeringer for bærekraftig utvikling.

MILJØLØSNINGER

I KLPs forretning er det eiendomsselskapet som har størst direkte miljøpåvirkning. KLP Eiendom forvalter og drifter nærmere to millioner m² hovedsakelig innenfor sektorene kontor, kjøpesenter og hotell. KLP har høyt fokus på å optimalisere driften av byggene slik at man sikrer både et godt innemiljø og arbeidsmiljø for brukerne av bygget, og et så lavt energiforbruk som mulig.

Hele konsernet er Miljøfyrtårnsertifisert, unntatt KLP Eiendom som er ISO 140001-sertifisert. Konsernets lokaler i Trondheim og Oslo ble re-sertifisert som Miljøfyrtårn i 2015.

DELING AV KUNNSKAP

KLP har informasjon og kunnskap om årsak til skader, årsak til uførhet og hvilke tiltak som virker forebyggende. Å dele denne kunnskapen er en viktig del av KLPs samfunnsansvar. KLP har HMS-team som kan bistå både pensjons- og skadeforsikringskunder i HMS-prosjekter. KLP tilbyr kurs, temadager og befaringer om et bredt spekter av temaer som skadeforebygging i bygg, brannsikring, arbeidsmiljøutvikling, seniorpolitikk og tiltak som skal øke den gjennomsnittlige avgangsalderen.

LOKALT ENGASJEMENT

Alle prosjekter KLP støtter med kunnskap har lokal forankring. Lokalt engasjement kommer også til uttrykk gjennom KLPs Dugnadsfond, som deler ut økonomisk støtte til lokale prosjekter som utføres på dugnad. I 2015 har 23 dugnadsprosjekter, av totalt 107 søknader, rundt om i Norge fått tildelt støtte.

ÅPENHET OG BÆREKRAFTSRAPPORTERING

Grunnpilaren i KLPs arbeid knyttet til samfunnsansvar er selskapets åpenhet. Utdypende beskrivelse av mål, tiltak og resultater er tilgjengelig på klp.no/samfunnsansvar. Her publiseres også informasjon om hvilke selskaper KLP har ekskludert, KLPs stemmegivning og eierskapsutøvelse.

INTERNASJONALE STANDARDER

KLP signerte FNs Global Compact i 2003. FNs Global Compact består av ti prinsipper som de som signerer forplikter seg til å arbeide for.

KLP er også tilsluttet FNs prinsipper for ansvarlige investeringer, som innebærer at KLP skal fremme hensyn til miljø, samfunn og virksomhetsstyring i forvaltningen.

Historikk

1949-2016

Byforbundet og Herredsforbundet (forløperen til KS) vedtar å opprette Kommunal Landspensjonskasse. KLP etableres som en «forvaltet» kasse inn under Norsk Kollektiv Pensjonskasse.

Sykepleierordningen med gjennomsnittspremie innføres. Lov om Pensjonsordning for sykepleiere trer i kraft i 1962.

Overføringsavtalen, som KLP medvirker til, sikrer pensjonsrettigheter ved bytte av jobb innen offentlig sektor.

KLP får gjennomslag for at pensjoner skal reguleres i takt med folketrygdens grunnbeløp.

KLPs Harald Bastiansen utvikler et gjennomsnittspremiesystem for sykehusleger.

Stortinget vedtar innføring av Folketrygden.

KLP får egen konsesjon som forsikringsselskap, og oppretter en fells kommunal pensjonsordning.

AFP innføres.

1949

1950

1961

1967

1974

1974

1986

1988

1990

1995-1996

2003

2004

2008

2011

2013

2014

2016

Hardere konkurranse om de kommunale pensjonsordningene.

KLPs premiesystem blir del av bransjenorm og tas inn i ny forsikringslov.

Offentlig tjenestepensjon tilpasses endringene i pensjonsreformen.

Stortinget vedtar ny uførepensjon i offentlig sektor fra 1. januar 2015.

KLP etablerer ordning med egenkapitaltilskudd i hht. Forsikringsloven.

Banklovkomisjonen avleverer utredninger om konkurransen i kommunal tjenestepensjon, og kjønns- og aldersnøytralitet i kollektive pensjonsordninger

Forsikringsloven endret. Det skilles mellom kundemidler og selskapsmidler.

KLPs hovedkonkurrenter innen markedet for forsikret offentlig tjenestepensjon velger å trekke seg ut.

Nytt Solvens II regelverk

